

Pauli Nurmi

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja kirkon alan

ammattikorkeakoulutukinto

Sosionomi (AMK)- kirkon nuorisotyön ohjaaja

Opinnäytetyö, 2019

”KAIKKIA OUTOJA RAKASTAEN”

**Harvinaisia seksuaalisia mieltymyksiä omaavan asiakkaan kohtaaminen
verkko-ohjauksessa**

TIIVISTELMÄ

Nurmi, Pauli

”Kaikkia outoja rakastaen”

50s., 1 liite

Toukokuu, 2019

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Helsinki

Sosiaali- ja kirkon alan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK), kirkon nuorisotyö

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää mitkä ovat hyväksi koettuja malleja kohdata verkko-ohjauksessa asiakkaita, joilla on harvinaisia seksuaalisia mieltymyksiä. Näitä malleja on selvitetty analysoimalla Sexpo-säätiön ylläpitämää verkko-ohjauspalstaa nimeltä Nettineuvonta. Nettineuvonta on avoin ja ei-reaalitietoinen seksuaalineuvonnan foorumi, jossa koulutetut seksuaalineuvonnan ammattilaiset vastaavat asiakkaiden anonyymeihin kysymyksiin. Tutkimuksen pääasiallisen aineiston muodostavat Nettineuvontaan sisältyvät kysymys-vastausparit, jotka käsittelevät kysyjän laittomia, epäkorrekkejä tai kiellelyksi koettuja seksuaalisia mieltymyksiä. Tämän aineiston analysointia on pohjustettu kirjallisuuskatsauksella ja Sexpon vastaavalle neuvojalle toteutetulla puolistrukturoidulla haastattelulla.

Tutkimusprosessi alkoi perehtymisellä harvinaisiin seksuaalisiin mieltymyksiin seksologian, psykiatrian ja kriminologian kirjallisuuden ja artikkeleiden avulla. Seuraavassa vaiheessa on toteutettu haastattelu. Tämän jälkeen on suoritettu varsinainen Nettineuvonnan analysointi. Analyysi osoittaa, että Sexponkin käyttämä yleinen seksuaalineuvonnan malli, PLISSIT-malli, on sovellettavissa myös asiakaskohtaamisiin, joissa asiakkaalla on harvinaisia seksuaalisia mieltymyksiä. Nettineuvonnan asiakaskohtaamisessa korostuvat hyväksyntä ja ammattimainen tiedonanto sekä Sexpon arvot: seksiposiitivisuus ja jokaisen oikeus omaan seksuaalisuuteensa.

Työn kirkon nuorisotyön kontekstiin sijoittuvassa luvussa analysoidaan kristillistä ihmiskäsitystä. Tässä luvussa pohditaan myös synnin tekemistä ajatuksissa ja toisten ihmisten arvottamista. Johtopäätöksenä on, että kristillinen moraalitietoisuus edellyttää jokaisen ihmisen arvostavaa kohtaamista hänen seksuaalisista mieltymyksistään riippumatta. Kirkon nuorisotyön ohjaajalta voidaan edellyttää kaikenlaisen seksuaalisuuden ammatillista kohtaamista.

Asiasanat: parafilia, seksuaaliset poikkeavuudet, kohtaaminen, verkko-ohjaus

ABSTRACT

Nurmi, Pauli

“With love for all the weird”

50 pages, 1 appendice

April, 2019

Diaconia University of Applied Sciences

Degree Programme in Social Services, Degree

Bachelor of Social Services, Church's Youth work

The purpose of this thesis is to ascertain which are good models to encounter in online instruction for customers who have a rare sexual preference. These models are ascertained to analyse online instruction site of Sexpo-foundation called Nettineuvonta. Nettineuvonta is an open and asynchronous counselling forum. There instructed professionals of sexual counselling reply to customers anonymous questions. The main material of research is question-answer-pairs in Nettineuvonta that treat illegal, incorrect or forbidden sexual preference. The analysis of this material is grounded by literature review and halfstructured interview for Sexpo's main counselling worker.

Research process begins with orientation on rare sexual preference with help of literature and articles of sexology, psychiatry and criminology. The next phase is an interview. After that the analysis of Nettineuvonta is done. The analysis shows that the usual counselling model, PLISSIT-model, can also be used to customers with rare sexual preference. Sexpo uses this model. In customer encounters of Nettineuvonta they amplify approval and professional information and Sexpo's worth: sexpositive and everyone's right of own sexuality.

In the chapter where church youth work is analysed Christian idea of man. In this chapter is also contemplated acts of sin in our mind and rating of another person. There is conclusion that Christian moral requires to encounter other person with honor irrespective of person's sexual preference. Church's youth work leader can be required professional encounter with every sexuality.

Keywords: paraphilia, sexual deviations, encounter, online instruction

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 TIETOA SEKSUAALISUUDESTA.....	7
2.1 Seksuaalisuuden määritelmiä	7
2.2 Harvinainen seksuaalinen mieltymys	8
2.3 Kohdetta pakottava seksuaalikäyttäytyminen	10
2.4 Harvinaiset seksuaaliset mieltymykset pornografiassa	10
2.5 Tuensaannin historia ja nykytilanne	13
3 VERKKO-OHJAUS	16
3.1 Verkko-ohjauksen yleiskuvaus	16
3.2 Kohtaaminen verkko-ohjauksessa	17
4 TUTKIMUSMENETELMÄT	20
5 TUTKIMUSPROSESSIN VAIHEET	23
5.1 Perehtyminen tutkimuksen kohteeseen	23
5.2 Nettineuvonnan analysointi	25
5.2.1 Nettineuvonnan pääpiirteet	25
5.2.2 Ei-kohdetta pakottavat harvinaiset seksuaaliset mieltymykset.....	28
5.2.3 Kohdetta pakottavat harvinaiset seksuaaliset mieltymykset.....	31
5.2.4 Kootusti tietoa-osio	34
6 SEXPON MALLI ASIAKKAAN KOHTAAMISEEN	35
7 KIRKON NUORISOTYÖN NÄKÖKULMA	38
8 JOHTOPÄÄTÖKSET, POHDINTA, ARVIOINTI	41
LÄHTEET	44
LIITE 1	48

1 JOHDANTO

Epätavalliset ja harvinaiset seksuaaliset mieltymykset ja niihin liittyvät ilmiöt nousevat aika ajoin pinnalle yhteiskunnassa ja julkisessa keskustelussa. Toiset niistä saattavat herättää voimakkaita tunteita niin kutsutussa suuressa yleisössä. (Suomela 1997, 7–8; Kalha, 2007.) Tällaiset ilmiöt ymmärrettävästi hämmentävät ihmisiä. Harvinaiset seksuaaliset mieltymykset ovat omiaan herättämään voimakkaita negatiivisia tunteita myös sosiaali- ja terveysalan ammattilaisissa. Opinnäytetyössäni tutkin ja millainen malli Sexpo-säätiössä ja sen ylläpitämässä Nettineuvonnassa on harvinaisia seksuaalisia mieltymyksiä omaavan asiakkaan neutraaliin ja auttavaan kohtaamiseen. Alunperin Sexpo perustettiin nimellä Seksuaalipoliittinen yhdistys Sexpo ry vuonna 1969 (Sundell 2018, 7). Vuonna 1997 Sexpo muutettiin säätiöksi ja sen viralliseksi nimeksi tuli Sexpo-säätiö (Sundell 2018, 49). Säätiö tarjoaa ihmissuhteisiin ja seksuaalisuuteen liittyvää neuvontaa, terapiaa, konsultointia ja koulutusta. Sen tavoitteena on, että jokainen voisi toteuttaa seksuaalisuuttaan tyydyttävästi ja tasapainoisesti. Sexpo osallistuu julkiseen keskusteluun tämän tavoitteen edistämiseksi (Sexpo).

Tutkimuskysymykseni ovat siis: Mikä tai mitkä ovat Sexpo-säätiön hyväksi koettuja kohtaamisen malleja tilanteissa, joissa asiakkaalla on harvinaisia seksuaalisia mieltymyksiä. Mitä erityispiirteitä verkkoympäristönä luo kohtaamiselle edellä kuvatuissa tilanteissa? On huomattava, että aiheen arkaluonteisuudesta johtuen Nettineuvonnasta ei ole teetetty asiakastytyväisyyskyselyä tai muuta vaikuttavuuden arviota. Työn tarkoitus on nostaa esille ammattimaisia ja kiihottomia kohtaamisen malleja. Opinnäytetyöni on tutkimuksellinen monografia. En siis tuota esimerkiksi opasta harvinaisia seksuaalisia mieltymyksiä omaavan asiakkaan kohtaamiseen. Opinnäytetyöni materiaaleina käytän Sexpo-säätiön Nettineuvonnan kysymyksiä ja vastauksia sekä kootusti tietoaosiota. Lisäksi olen toteuttanut avoimen haastattelun. Tämä työ keskittyy kohtaamiseen nimenomaan verkossa. Pohdin miten verkko-ohjaus eroaa kasvokkaisesta kohtaamisesta. Työni lukija voi puolestaan pohtia missä määrin nämä verkko-ohjaukseen esitetyt toimintamallit ovat sovellettavissa myös kasvokkaiseen kohtaamiseen. Seksuaalisuus on vahva osa ihmisen identiteettiä. Siksi

seksuaalisuuden alueella koettu erilaisuus on perustavanlaatuisia. Opinnäytteessäni tarkastelussa ovat kohtaamiset, joissa asiakkaalla on harvinaisia seksuaalisia mieltymyksiä. Määrittelen tarkasteltavaa asiakaskuntaa seksuaalisten kohdehäiriöiden eli parafilioiden kautta. Vältän kuitenkin termejä *kohdehäiriö* ja *parafilia*, niiden epätäsmällisyyden takia. Seksuaalisuuden monimuotoisuudesta ja seksuaalisesta tasa-arvosta puhutaan nykyään entistä enemmän. Tasa-arvo ja suvaitsevaisuus voivat kuitenkin jäädä pelkäksi tyhjäksi puheeksi. Helposti voi käydä niin, että hyväksymme vain heidät, jotka on helppo hyväksyä. Kun tuomitsemme jonkun teot saatamme helposti tuomita myös ihmisen ja viedä häneltä ihmisarvon.

Jeesuksen opetuksissa yksi keskeinen asia on lähimmäisen rakastaminen riippumatta hänen teostaan, taustastaan tai mistään ominaisuudestaan. Anna-Maija Raittilan sanoittaman virren 595 viides säkeistö kuuluu seuraavasti: ”Jeesus on saapunut taivaasta tänne, syntynyt keskelle ihmisten, suostunut veljeksi veljettömille kaikkia outoja rakastaen.” Virsi on virsikirjan osiossa: Matkalla ja siirtolaisena. Jo Vanhatestamentti kehottaa ihmisiä vieraanvaraisuuteen ja suvaitsevaisuuteen vieraita kansoja kohtaan. Toiseuden ja ”outouden” kokemus ei kuitenkaan rajoitu vain etniseen taustaan. Huomaamattammekin me jaamme ihmisiä meihin ja heihin. Ihminen saattaa myös pohtia: Olenko minä erilainen? Olenko minä outo? Olenko minä ”ihan sairas” kun koen näin? Jeesuksen opetuksen ydinsanoma on kuitenkin selkeä: Rakasta Jumalaa yli kaiken ja lähimmäistä niin kuin itseäsi. Myös ”outoja” tulee siis rakastaa.

Auttamisjärjestelmässämme vaihtelee se, miten asiakkaat kohdataan kun heillä on harvinaisia seksuaalisia mieltymyksiä. Esimerkiksi lapsikohtaisen seksuaalisuuden parissa tehtävässä työssä kriminaalityö painottuu vahvasti. Asiakas saatetaan haluta ohjata kriminaalityön piiriin vaikka hän ei olisi syylistynyt rikokseen. Lapsista seksuaalisesti kiinnostuneen asiakkaan kohtaaminen herättää osassa sosiaalialan työntekijöistä voimakkaita tunteita. Kaikki eivät myöskään usko, että ennaltaehkäisevästä työstä on asiakkaille hyötyä (Oranen & Westerberg 2016,46.) Toisinaan asiakkaan hoitoonohjaus estyy työntekijöiden asenteiden ja ammattitaidottomuuden takia kun asiakkaalla on pedofiilisiä mieltymyksiä (Oranen & Westerberg 2016, 34, 42–43). On

kuitenkin olemassa monia muitakin harvinaisia seksuaalisia mieltymyksiä, jotka saattavat aiheuttaa ihmiselle sisäisiä ristiriitoja ja tuskaa. Suomessa ei ole tutkittu juurikaan ammatillista kohtaamista kun asiakkaalla on tällaisia seksuaalisia mieltymyksiä. Opinnäytetyöni lähtee tarpeesta avata tämä tutkimus sosiaalialalla.

2 TIETOA SEKSUAALISUUDESTA

2.1 Seksuaalisuuden määritelmiä

Jokaisella ihmisellä on seksuaalisuus. Se on osa meidän syvintä olemustamme. Kohdatessamme toisen ihmisen seksuaalisuuden olemme hyvin intiimien asioiden äärellä. (Santalahti & Lehtonen 2016, 17.) Tämä pätee niin ammatilliseen kohtaamiseen kuin muuhunkin ihmisten väliseen vuorovaikutukseen. Ihminen on fyysis-psykkis-sosiaalis-henkinen kokonaisuus (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2010, 14). Näin ollen hänet tulee myös kohdata kokonaisuutena. Seksuaalisuudella voidaan nähdä neljä ulottuvuutta: eettinen, kulttuurinen, biologinen ja psyykinen. Eettiseen ulottuvuuteen kuuluvat muun muassa arvot, ihanteet, moraaliset käsitykset sekä usko ja uskonnollisuus. Kulttuurinen ulottuvuus pitää sisällään muun muassa ihmissuhteet, lait ja tavat. Biologinen ulottuvuus käsittää seksuaaliset keholliset reaktiot, kasvun, kehityksen ja fysiologiset syklit. Myös lisääntyminen ja ehkäisy kuuluvat biologiseen ulottuvuuteen. Psyykinen ulottuvuus sisältää tunteet, elämykset, opitut asenteet ja käyttäytymisen sekä käsityksen itsestä. (Santalahti & Lehtonen 2016, 17.)

Seksuaalisuus on ihmisen henkilökohtainen ominaisuus ja kokemus. Vain ihmisellä itsellään on oikeus määritellä oma seksuaalisuutensa. Ammatilainen ei voi määritellä mikä on asiakkaalle riittävän hyvää seksuaalisuutta (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2010, 14.) Psykiatriassa voidaan tehdä diagnooseja. Sosiaalialalla asiakas määrittelee oman seksuaalisen suuntautumisensa, sukupuolensa ja seksuaaliset mieltymyksensä. Voidaan kuitenkin ajatella, että tasapainoiseen seksuaalisuuteen kuuluvat kyky olla kontaktissa itseen ja muihin sekä jonkinlainen yleinen jaksaminen. Epätasapainoiseen seksuaalisuuteen puolestaan kuuluu ahdistuneisuus, välinpitämättömyys, aggressiivisuus ja pyrkimys hallita muita ihmisiä. (Santalahti & Lehtonen 2016, 17.) Seksuaalisuus tuottaa ihmiselle voimakkaimpia nautinnon ja tuskan hetkiä. Seksi parisuhteessa voi muodostua suhdetta vahvistavaksi elementiksi tai tuhoavaksi addiktiiviseksi pakoksi. Lapsuuden kokemukset kehollisuudesta ja kosketuksesta vaikuttavatkin siihen miten osaamme aikuisena nauttia läheisyydestä.

(Huttunen 2006, 15 & 18). Toisinaan ihminen kokee, että hänen seksuaalisuudessaan on ongelma. Tällöin monesti monimutkaiseen ongelmaan haetaan yksinkertaista ratkaisua. Auttajan tulee lievittää asiakkaan ahdistuneisuutta. Aina ratkaisu ei kuitenkaan ole se mitä ihminen on itse aluksi ajatellut. Ihminen saattaa toivoa, että hän voisi muuttua toisenlaiseksi. Yhteiskunnassa onkin pitkät perinteet ajattelumallista, että ihmisen seksuaalisuutta voisi muuttaa tai ”korjata”. Esimerkiksi homoseksuaalisuutta on pidetty psykiatriassa häiriötilana vielä 1980-luvulla. Suomalaisessa sairausluokituksessa on tällöin vielä ollut määritelmä itseä häiritsevästä homoseksuaalisuudesta. (Nissinen 2011,12–13.)

2.2 Harvinainen seksuaalinen mieltymys

Käytän tässä työssä käsitettä harvinainen seksuaalinen mieltymys kuvaamaan tilaa, jossa henkilön seksuaalinen kiinnostus kohdistuu, johonkin epätyypilliseen, epäkorrektiin, kiellettyyn tai laittomaan kohteeseen tai toimintoon. Määrittelen käsitettä parafilia- eli sukupuolinen kohdehäiriö-käsitteen kautta. Parafilia on lääketieteellinen termi, jota käytetään DSM-IV-tautiluokituksessa. Suomessa on käytössä WHO:n hyväksymä ICD-10-luokitus, jossa parafiliat tunnetaan nimellä ”kohdehäiriöt”. DSM-IV-luokitus määrittelee parafiliaksi vain sellaisen tilan, jossa henkilö kokee ahdistusta seksuaalisesta käyttäytymisestään. Parafilian diagnosoiminen edellyttää, että parafilialle tyypillistä käyttäytymistä on jatkunut vähintään kuusi kuukautta (Virtanen 2001, 114–115). Diagnostisen tason parafilian ja henkilön parafiilisten piirteiden määrittely on psykiatrian kontekstissa ajoittain ongelmallista. Tutkimuksen osoittavat, että on paljonkin ihmisiä, joilla esiintyy parafiilisia taipumuksia vähäisissä määrin. (Virtanen 2001, 115.)

Varsinainen seksuaaliterapia ei useinkaan toteudu verkossa. Jonkinlaisen kuvan harvinaisten seksuaalisten mieltymysten kirjosta saa kuitenkin tarkastelemalla seksuaaliterapiaa. Tyypillisimpiä parafilioita, joiden takia ihmiset hakeutuvat seksuaaliterapiaan ovat: exhibitionismi eli paljastamishäiriö, voyerismi eli

tirkistelyhäiriö, pedofilia eli lapsikohteinen seksuaalihäiriö, frotterismi eli kihnutamisopakko, puhelinskatologia eli pakonomainen tarve soittaa seksuaalisesti häiritseviä puheluja, partialismi eli kehon osiin kohdistuva seksuaalisuus, zoofilia eli eläimiin kohdistuva seksuaalisuus, koprofilia eli ulosteisiin kohdistuva seksuaalisuus, urofilia eli virtsaan kohdistuva seksuaalisuus ja fetisismi eli esinekohtainen seksuaalihäiriö. (Santalahti & Lehtonen 2016, 189.) Myös sadomasokismi eli kivun tuottaminen ja tunteminen seksuaalisen nautinnon välineenä voidaan katsoa kuuluvan harvinaisiin seksuaalisiin mieltymyksiin. Määrittelen myös halun alistaa tai alistua harvinaiseksi seksuaaliseksi mieltymykseksi.

Päädyin käyttämään työssäni harvinainen seksuaalinen mieltymys -termiä Sexpo-säätiön toiminnanjohtaja Tommi Paalasen aloitteesta. Parafilia on psykiatrian käyttämä luokitus. Seksologisessa ja seksuaalineuvonnan kontekstissa puhutaan asiakkaista, joilla on tiettyjä seksuaalisia mieltymyksiä. Tässä tapauksessa voitaisiin puhua harvinaisista seksuaalisista mieltymyksistä. (henkilökohtainen tiedonanto Paalanen 4.4.2018.) Myös Sigmund Freud pohti harvinaisia seksuaalisia mieltymyksiä. Hän nimitti niitä perversioiksi. Freud piti hetroseksuaalista yhdyntää ”seksuaalitavoitteena”. Tästä tavoitteesta poikkeavat fyysiset seksuaalitoiminnot kuten esimerkiksi suuteleminen olivat hänen mukaansa perversioita. Freud määritteli myös ”juuttumisen seksuaalitavoitetta edeltäviin toimintoihin” perversioiksi. Tällaisia toimintoja olivat hänen mukaansa esimerkiksi katseleminen, itsensä näyttäminen ja toisen tai itsensä koskettelu (Myyrä 2011, 176–177). Perversio tarkoittaa suoraan käännettynä oikeasta pois kääntymistä. Psykoanalyysissa ja erilaisissa tautiluokituksissa vallitsi pitkään käsitys, että kaikki muu kuin lisääntymiseen pyrkivä yhdyntä on sairaalloista. (Nissinen 2011, 12–13.) Osin tämä käsitys vallitsee vieläkin tautiluokituksissa ja laeissa.

2.3 Kohdetta pakottava seksuaalikäyttäytyminen

Käytän työssäni termiä kohdetta pakottava seksuaalikäyttäytyminen kuvaamaan tilannetta, jossa henkilön seksuaalisella käyttäytymisellään pakottaa toisen ihmisen (kohteen) mukaan seksuaaliseen toimintaan. Kohdetta pakottava seksuaalinen mieltymys-termiä puolestaan käytän tilanteesta, jossa henkilön fantasiat ovat kohdistuneet tällaiseen toimintaan. Psykiatriassa puhutaan myös invasiivisesta parafiliasta. (Virtanen 2001, 115.)

Finkelthornin mallissa määritellään lasta seksuaalisesti hyväksikäyttävän henkilön hoidon toteutumisen ennakkoehdot seuraavasti:

1. On olemassa henkilö, joka kiihottuu lapsista ja haluaa käyttää lasta seksuaalisesti hyväksi.
2. Hän löytää keinot voittaa sisäiset esteensä tehdä näitä tekoja.
3. Hän valitsee lapsen ja löytää keinot voittaa lapsen tuomat esteet toteuttaa fantasiansa ja tekonsa.
4. Hän löytää keinot voittaa ympäristön esteet toteuttaa halunsa ja tekonsa. (Apter, Väisälä & Kaimola 2006, 344.)

Työssäni lähdän oletuksesta, että on olemassa asiakkaita, joiden vahingollinen tai vaarallinen seksuaalikäyttäytymisen kehitys voidaan havaita ja pysäyttää missä tahansa edellä kuvatuista vaiheista. Tällainen henkilö voi olla esimerkiksi salakatselija tai itsensäpaljastaja. Lapsiin kohdistuvaa seksuaalista kiinnostusta tunteva tai seksuaalisesti aggressiivisesti käyttäytyvä henkilö on yksilö ja asiakas, jolla on oikeus hoitoon (Väätäinen 2006, 342).

2.4 Harvinaiset seksuaaliset mieltymykset pornografiassa

Pornografia on ollut ihmiskunnan historiassa läsnä sangen kauan. Ihmisten taiteellisessa ilmaisussa on esiintynyt erilaisia kehonkuvauksia kautta aikojen.

Kaikki alastomien vartaloiden tai kehonosien kuvat eivät luonnollisestikaan ole pornoa. Käsitän pornografian tässä yhteydessä kuva- tai kuva- ja äänimateriaaliksi, jonka tarkoituksena on kiihottaa kuluttajaansa. Porno voi antaa katsojalleen ideoita hänen omiin seksiakteihinsa. Pornon ominaisuus on kuitenkin se, että ihminen voi katsella toimintaa, jossa hän ei todellisuudessa haluaisi itse olla fyysisesti mukana. Näin ollen pornoa kulutetaan, muttei eletä todeksi. Siksi se kuvastaakin usein yhteiskunnassa kiellettyjä teemoja. Näin ollen sen tarkastelu tarjoaa yhden näkökulman harvinaisten, kiellettyjen ja vaiettujen seksuaalisten mieltymysten tarkasteluun. Myös puhelinseksi ja internetistä luettu seksuaalinen teksti on mielletty tietyssä määrin poikkeavaksi seksuaalisuudeksi (Nissinen 2011, 177). Porno on vahvasti osa seksuaalikulttuuria. Se tuottaa ihmisille syvää mielihyvää, mutta aiheuttaa myös vahvaa torjuntaa (Kalha 2007, 8.) Porno luo yhden kuvan ihmisten fantasiamaailmasta. Tämän takia Harri Kalhan toimittama Pornoakatemia! toimi itselleni johdatteluna aiheeseen. Kirja ei näet kuvaa niinkään populaaria pornoa vaan pienempiä pornon alakulttuureita. Kirjassa kuvataan lyhyesti muun muassa Pro ana-ilmiötä, perversioita japanilaisissa naisten sarjakuvissa sekä Female Domination-pornoa ja miehistä masokismia.

Psykiatriassa sadomasokismi (F65.5) on yksi vähiten ymmärretyistä kiihottumisen ja mielihyvän tavoittelemisen keinoista (Virtanen 2002, 124). Huomion arvoista on, että Pornoakatemia!-kirjassa esitelty Female Domination-porno on suunnattu ensisijaisesti miehille. Female Domination-pornossa naiset, julmat valtiattaret, alistavat ja orjuuttavat miehiä. Kyseinen lajityyppi poikkeaa selvästi pornografian valtavirrasta. Se on myös siinä mielessä poikkeuksellista, että se kanavoi masokistisia fantasioita alistumisesta, yleensä etuoikeutetulle ja hallitsevalle valkoiselle heteromiehelle. (Hekanaho, 2007, 115–117). Kun myöhemmin tässä työssä käsittelen Sexpon nettineuvonnan kysymyksiä huomaamme, että kun ihminen havaitsee itsessään halun alistua seksuaalisesti se saattaa herättää hänessä ristiriitaisia tunteita.

Pornon määritelmä on toisinaan ongelmallinen. Lasten seksuaalista hyväksikäyttöä vastustava Ecpat International (End Child Prostitution, Child Pornography and the Trafficking of Children for Sexual Purposes) on julkaissut eri maissa toimivien järjestöjen kanssa terminologiaohjeistuksen lapsen

kaupallisen ja seksuaalisen hyväksikäytön käsittelyssä käytetyistä termeistä. Suomesta työssä oli mukana Pelastakaa Lapset ry (Pelastakaa Lapset ry 2016). Ohjeistuksessa todetaan, että käsitettä lapsipornografia ei tulisi käyttää. Taltioidun lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja riiston kutsuminen pornoksi ei ole uhreja kunnioittavaa. Sopivampi termi olisi järjestön mukaan CAM eli Child Abuse Material (Pelastakaa Lapset ry 2018.)

Vastaavasti pornona on kenties syyttä pidetty niin kutsuttuja Pro-ana-sivustoja. Pro-ana on verkossa toimiva liike, joka puolustaa anorektista elämäntapaa ja ulkonäköä (Jyränki 2007, 233). Pro-ana-sivustoilla julkaistaan tekstejä, joiden on katsottu yllyttävän anorektiseen elämäntapaan sekä niin kutsuttuja thinspiration-kuvia, joiden tarkoitus on inspiroida katsojaa laihduttamaan entisestään (Jyränki 2007, 238). Thinspiration-kuvien ei siis ole tarkoitus kiihottaa. Kuitenkin kulttuurissamme tällaiset tietynlaista alastonta vartaloa esittelevät ja ihannoivat kuvat käsitetään useimmiten pornona. Pro-ana-sivustoilla julkaistaan kuitenkin myös selvempää anoreksiapornoa (Jyränki 2007, 253 & 255.) Niin anorektista kuin lapsen vartaloakin esittävä kuvamateriaali herättää yleisesti sensurointivaatimuksia vaikka kuvan tilanteessa ja asetelmassa ei sinänsä olisi mitään seksuaalista. Näin ollen sensuurivaatimukset liukuvat yhä lähemmäksi yleistä alastomuuden sensuroimisen vaatimusta (Jyränki 2007, 254.) On ilmeistä, että jotakin materiaalia seksuaaliseen kiihottumiseen käyttävän henkilön näkökulmasta kyseinen materiaali määrittyy pornoksi. Pornon määrittelmä riippuukin siitä kenen kannalta asiaa tarkastellaan. Pelastakaa Lapset ry:n Lapset ja digitaalinen media -yksikön päällikkö Veera Uusoksa toteaaakin seuraavasti: ”Esimerkiksi lapsiporno käsitteenä voi tarkoittaa pornoa henkilölle, joka on seksuaalisesti kiinnostunut lapsista. Uhrille ja muille kyse on aina väkivallasta ja lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä” (Pelastakaa Lapset ry, 2016.)

2.5 Tuensaannin historia ja nykytilanne

Seksuaaliseen väkivaltaan ja hyväksikäyttöön syyllistyneiden hoito on ollut Suomessa pitkään kokonaan järjestämättä (Apter, Kaimola & Väisälä 2006). Hoitoon ei ole ollut selkeitä malleja eikä rikokseen syyllistymättömälle ole ollut tarjolla ennaltaehkäisevää tukea (Santalahti & Lehtonen 2016, 195). Nykyään lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä ennaltaehkäisevään työhön on panostettu jonkin verran. Pääasiassa työ on kuitenkin järjestöjen vastuulla vaikka Suomi on allekirjoittanut Euroopan neuvoston yleissopimuksen, joka velvoittaa tarjoamaan hoitoa henkilölle, joka on huolestunut riskistään syyllistyä lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön. (Oranen & Westerberg 2016, 1.)

Vielä 90-luvulla seksuaalirikollisia pidettiin niin syvästi ja patologisesti häiriintyneinä, ettei heidän hoitoonsa haluttu panostaa (Apter ym 2006, 342). On syytä olettaa, että samoin suhtauduttiin myös henkilöihin, joiden riski syyllistyä seksuaalirikokseen oli kohonnut. Etenkin Kanadassa, Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa on kuitenkin kehitetty hoito- ja terapiamalleja seksuaalirikollisten kuntouttamiseksi (Apter ym 2006, 342). Näitä ja muita malleja voitaneen soveltaa myös rikosten ennaltaehkäisyyn. Potentiaalinen hyväksikäyttäjä, henkilö jolla on kohonnut riski syyllistyä seksuaaliseen tekoon, joka on lakimme ja moraalimme vastainen, ei siis ole niin sanottu ”toivoton tapaus”.

Seksuaalisesti aggressiivisesti käyttäytyvien, hyväksikäyttävien ja pedofiiliasta kärsivien asiakkaiden hoitamisen edellytyksenä on, että työntekijät löytävät motiivin asiakkaiden auttamiseen. Työntekijöiden tulee pystyä pitämään työnsä pois negatiiviset asenteet asiakasta kohtaan. Asiakkaiden motivoimiseksi ja motivaation ylläpitämiseksi on tehtävä työtä. Työntekijöiden ja työyhteisön on suojauduttava tekemään työnsä rauhassa. Yhteiskunnan on osoitettava heille riittävä tuki ja resurssit. Etenkin lapsiin kohdistuvien tekojen ehkäisemiseksi on syytä tukea asiakkaan sisäistä kontrollia sekä elämän muita merkitysalueita. Lisäksi on tärkeää lievittää asiakkaan tuskaa. (Apter ym 2006, 345.)

Kaisla Jousimo käsittelee opinnäytetyössään, Opas seksuaalisuuden kohtaamiseen kriisityöskentelyssä, lyhyesti muun muassa BDSM- (Bondage, Domi-

nation tai Discipline, Sadism tai Submission ja Masocism) ja fetissi-mieltymyksiä sekä pedofiliaa. Jousimo toteaa auttamisjärjestelmän perusdilemman: apua saa vasta kun on syyllistynyt rikokseen. Harvinaisiin seksuaalisiin mieltymyksiin saatetaan suhtautua esimerkiksi torjuen tai voimakkaalla aggressiolla. Työssään Jousimo tuo esille haastateltaviensa kokemuksia BDSM:ään ja pedofiliaan suhtautumisesta. ”*Surkuhupaisan kommentin sain tutultani: hän kysyi, olenko seksiriippuvainen, kun olin maininnut [BDSM-] mieltymyksistäni*” (Jousimo 2017, 23).

Pedofiiliset mieltymykset ja pelkkä pedofilia-sana herättää ihmisissä yleensä ja myös sosiaalialan ammattilaisissa pelkoa, inhoa ja vihaa (Jousimo 2017, 24). Asiakas on kuitenkin ollut rohkea ja ylittänyt korkean kynnyksen, ottaessaan lapsikohteisen kiinnostuksensa puheeksi. On hyvä muistaa, että kukaan ei ole valinnut seksuaalisuuttaan. Asiakas saattaa tuntea ristiriitaisia tunteita seksuaalista kiinnostustaan kohtaan. Näin varsinkin, jos hän ottaa asian puheeksi. Kriisitilanteessa pelkkä tavanomainen kriisityö ei ole pedofiilin kohdalla riittävä tukimuoto. Pedoseksuaaliselle asiakkaalle on syytä neuvoa tahoja, joilta apua voi hakea lisää. (Jousimo 2017, 27–28.)

Tämän opinnäytetyöprosessin aikana uusi eläinsuojelulaki on valmisteilla eduskunnassa. Lain on tarkoitus tulla voimaan vuonna 2021 (Eduskunta 2018). Tuleva laki kieltää sukupuoliyhteyden ihmisen ja eläimen välillä. Lakiehdotuksesta annetut lausunnot puolsivat pääosin ihmisen ja eläimen välisen sukupuoliyhteyden kieltämistä (Maa ja metsätalousministeriö 2018, 3). Tämän kaltaiset muutokset yhteiskunnassa eivät lupaa hyvää seksuaalisten mieltymysten kirjon hyväksymiselle tulevaisuudessa.

SeriE-verkoston (Seksuaalirikollisuuden ennaltaehkäisy-verkosto) jäsenille teetettyyn kyselyyn vastasi kahdeksan henkilöä. Kaikki kahdeksan vastaaja olivat sitä mieltä, että vastuu seksuaalirikollisuuden ennaltaehkäisevien tuki-toimien järjestämisestä kuuluu julkiselle sektorille. Neljä kahdeksasta vastaajasta koki hoitoon ohjauksen nykytilanteen huonoksi ja yksi vastaajista koki tilanteen heikkona. Kaksi haastateltavaa mainitsi tilanteen olevan vaihteleva ja osittain sidonnainen asuinpaikkaan. Kysyttäessä mitkä ovat esteet asiakkaan hoitoon ohjaukselle, kaikki haastatellut mainitsivat ongelmalliseksi sen, että

heiltä puuttuu tieto mihin henkilön voisi ohjata. Kuusi kahdeksasta haastateltavasta mainitsi esteeksi myös sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten ammattitaidon puutteen kohdata kyseisiä henkilöitä (Oranen & Westerberg 2016, 41–43.)

SeriE-verkosto järjesti vuonna 2016 seminaarin Laurea ammattikorkeakoulun tiloissa. Seminaariin kutsuttiin asiantuntijoita eri organisaatioista, joissa ajateltiin olevan asiantuntemusta asiakkaista, joilla on lapsiin kohdistuvia seksuaalisia mieltymyksiä (Oranen & Westerberg 2016, 12.) seminaariinsa osallistuneille henkilöille teettämän kyselyn mukaan 98:sta vastaajasta 41 ilmoitti kohdanneensa työssään henkilöitä, joilla on lapsiin kohdistuvia seksuaalisia mieltymyksiä. Vastanneista seitsemän kertoi, ettei kohtaaminen herätä heissä minikäänlaisia tunteita. He pitivät sitä osana työtä. Vastenmielisiä tunteita ilmoitti kokevansa kuusi vastaajista. Myös kuusi vastaajaa koki hämmennystä. Kolme kertoi kokevansa tarpeen ymmärtää asiakasta ja tietää lisää henkilölle suunnatuista tukipalveluista. Kahdessa vastauksessa nousi esiin huoli (Oranen & Westerberg 2016 42–43.) Kyselystä ei käy ilmi tarkemmin mistä nämä kaksi vastaajaa olivat huolissaan.

Kahdeksan vastanneista kertoi, ettei tiedä mihin asiakas heidän työpaikaltaan ohjattaisiin hoitoon. Viidessä vastauksessa kerrottiin asiakkaita ohjattavan psykiatriselle poliklinikalle ja neljässä vastauksessa psykologille. Sexpon palveluiden piiriin oli ohjattu kolmen vastaajan työpaikalla. Stop- tai Uusi suuntaohjelmien pariin ohjattiin kolmessa tapauksessa. Lisäksi kaksi vastanneista mainitsi asiakkaan ohjautuneen lasten oikeuspsykiatriselle osaamiskeskuskelle. Vastaajista kaksi kertoi, että asiakas ohjattiin poliisille. Seksuaaliterapia mainittiin myös kahdessa vastauksessa. Muita tahoja olivat pastori, oma työskentely työpaikalla, jussi-työ, lastensuojelu, lääkäri, ankkurityö ja otan vastuun verkkosivusto. (Oranen & Westerberg 2016 42–44.)

3 VERKKO-OHJAUS

3.1 Verkko-ohjauksen yleiskuvaus

Sosiaalialalla verkko-ohjaus on internetissä tapahtuvaa ohjaamista ja neuvontaa, jossa ohjaaja ja ohjattava eivät ole fyysisesti samassa tilassa. Se voi olla synkronista eli reaaliaikaista tai asynkronista eli ei-reaaliaikaista. Verkko-ohjaussivustot voivat olla avoimia, puoliavoimia tai suljettuja. Avoimet sivustot näkyvät avoimesti kaikille sivustoilla vieraileville. Puoliavoimilla sivustoilla kuka tahansa voi seurata keskustelua, mutta siihen osallistuminen vaatii rekisteröitymistä. Suljetut ohjaussivustot ovat täysin suljettuja. Niissä voivat keskustella vain tietyn ryhmän jäsenet. (Rahikka 2013, 30.)

Kun puhun nimenomaan Sexpo-säätiön ylläpitämästä verkko-ohjauspalstasta käytän sen nimeä, joka on Nettineuvonta. Tällöin viittaan ainoastaan Sexpon neuvontapalstaan. Käytän tässä työssä käsitettä verkko-ohjaus kun puhun verkko-ohjauksesta yleisesti. Verkko-ohjaus sivustot eroavat toisistaan myös moderoinnin eli valvonnan suhteen. Ohjauspalstat voivat olla ennalta moderoituja, jälkimoderoituja tai moderoimattomia. Ennalta moderoiduissa keskusteluissa ylläpitäjän täytyy hyväksyä viesti ennen kuin se julkaistaan. Jälkimoderoiduissa keskusteluissa ylläpitäjä poistaa keskustelu ketjusta sopimattomat viestit jälkikäteen. Moderoimattomissa keskusteluissa ylläpitäjä ei puutu keskusteluihin (Rahikka 2013, 30.) Ohjattava voi olla anonymi. Vaihtoehtoisesti hän voi tunnistautua sähköisesti. Tämä riippuu palvelun luonteesta (Tuovinen 2014, 2.)

Turvallisuus on hyvän kohtaamisen edellytys. Kaikenlaisessa ohjauksessa ohjattavan on voitava tuntea olonsa turvalliseksi. Verkko-ohjaukseen liittyy erityinen tietosuojan kysymys. Arkaluontoiset asiakastiedot on suojattava ulkopuolisilta. Tietoja on mahdollista suojata teknisillä ratkaisuilla. On kuitenkin esitetty, että viime kädessä anonymisuus takaa tietosuojan. (Rahikka 2013, 34.) Asiakkaan henkilötietoja ei voi yhdistää hänen esittämiinsä kysymyksiin kun hän ei ole koskaan antanut henkilötietojaan palveluun. Verkko mahdollistaa

asiakkaalle viestiyhteyden ammattilaiseen ilman, että hänen täytyy paljastaa nimeään kasvojaan tai edes ääntään.

Verkko-ohjaus edellyttää sekä eettisten, että teknisten kysymysten huomioimista. Eettisten kysymysten priorisointia teknisten kysymysten edelle on toisinaan korostettu. (Rahikka2013,34.) ja Verkko-ohjauksessa on ohjaaja ja ohjattava. Ohjattava odottaa, että ohjaaja selittää hänelle asioita, ratkaisee hänen ongelmansa. Usein ohjaaja pyrkii osoittamaan pätevyyttään vastamalla näihin asiakkaan odotuksiin. Tässä piilee vaara, että vuorovaikutus muodostuu asiantuntijakeskeiseksi. (Mönkkönen 2018, 59.) On tiedostettava, että ohjaajalla on auktoriteetti. Ohjaaja on asemassaan koska hänellä on omasta erityisalueestaan enemmän tietoa kuin ohjattavalla. Lähtöasetelmana on, että ohjattava kokee tarvitsevänsä ohjausta. Tämän asetelman johdosta ohjaajalla on valtaa ohjattavaan. Ohjaajan on kuitenkin tunnustettava, että ohjattava on oman elämänsä erityisasiantuntija. Toisin sanoen ohjaaja ei voi täysin määrittellä millaista ohjattavan elämä on ja millaista sen tulisi olla.

3.2 Kohtaaminen verkko-ohjauksessa

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen verkko-ohjauspalstat jakaantuvat kahteen ryhmään vastaajien mukaan. Toisissa palveluissa vastaajat ovat koulutettuja vapaaehtoisia, toisissa ammattilaisia. Ammattilaisen rooli verkko-ohjauksen vuorovaikutuksessa on tuoda asiakkaan tilanteeseen ammattimainen näkemys. Toisia asiakkaita saattaa auttaa jo yksi ammattilaiselta saatu vastaus. (Rahikka 2013, 29.) Luottamuksellisen kohtaamisen mahdollistamiseksi ohjattavalla tulee olla ohjaajastaan jonkin verran tietoa (Rahikka 2013 29).

Verkko on teknisesti ja sosiaalisesti määriteltynä laaja toiminta-alusta. Verkossa on enemmän tietoa kuin yksittäinen ihminen tai edes yhteisö pystyy käsittelemään. Tämän takia verkkoon on rakennettu erilaisia informatiivisia käyttöympäristöjä. Näissä ympäristöissä työntekijä on käsitellyt ja rajannut tiedon

helpommin omaksuttavaan muotoon. Yksittäinen verkon käyttäjä voi edelleen poimia ympäristöstä itselleen olennaisen tiedon. (Rahikka 2013, 33.) Vasta tällaisessa kohdennetussa ja rajatussa ympäristössä voidaan katsoa tapahtuvan kohtaamista. Asiakas kohtaa työntekijän tai ainakin virallisen organisaation, joka käyttää hänen äidinkieltään. Tietoa voi kyllä etsiä verkosta vapaasti. Toisten tietolähteiden kohdalla on ensinnäkin kyseenalaista onko tieto totta. Toiseksi tieto saattaa olla hyvin vanhaa. Kolmanneksi tieto voi olla suunnattu jollekin tarkalle viiteryhmälle eikä silloin palvele muiden ryhmien edustajia. Tällöin kohtaamiseksi ei voida katsoa kaikkia tilanteita, joissa joku on kirjoittanut tekstiä ja joku toinen lukee sitä.

Kirjoitettuihin viesteihin pohjautuvassa verkko-ohjauksessa on erityisen tärkeää tehdä tarkentavia kysymyksiä. Koska ohjaaja ei kuule asiakkaan äänenpainoja tai näe hänen eleitään on tärkeää, että hän ei tee oletuksia. (Tuovinen 2014, 18.) Ohjaajan on myös kiinnitettävä huomiota siihen, että asiakas ymmärtää hänen viestinsä oikein. Esimerkiksi verkossa toteutuvan terapian eduksi on kuitenkin mainittu se, että etäyhteydellä toteutuva tapaaminen saattaa olla sosiaalisesti aralle henkilölle kasvokkaista kohtaamista helpompaa (Tuovinen 2014, 13). Kasvokkaisessa kohtaamisessa vuorovaikutukseen vaikuttavat myös ei-kielelliset viestit. Äänen sävyt, ilmeet ja eleet voivat kuvastaa valtaa (Mönkkönen 2018, 63.) Myös ohjaajan käyttämät sanavalinnat, tietyt ammatillisiksi mielletyt sanat, saattavat luoda negatiivisia valta-asetelmia (Mönkkönen 2018, 60). Kirjallisesti toteutetussa verkko-ohjauksessa ei ole ei-kielellisiä viestintä muotoja. Erilaiset sanavalinnat luovat kuitenkin siinäkin valta-asetelmia. Ammatilliset käyttävät seksuaalisuuden teemoista puhuesaan usein omaa ammattisanastoa. Tämä eroaa usein selvästi ihmisten käyttämästä arkikielestä. Puhekielessä käytetyt ilmaukset saattavat tuntua ammattilaisesta sopimattomilta. On kuitenkin tärkeää puhua niin, että asiakas ymmärtää kaikki käytetyt termit.

Verkko on sinänsä hyvä ympäristö seksuaalineuvonnalle ja -kasvatukselle. Sen kautta on mahdollista normalisoida asiakkaan tilannetta antamalla tälle luvan puhua seksuaalisuudestaan. Verkon kautta on myös mahdollista antaa rajattua tietoa kunkin asiakkaan tarpeisiin (Tuovinen 2014, 17.) Luvananto ja rajatun tiedon antaminen ovatkin yleisesti käytössä olevan

seksuaalineuvonnan mallin, PLISSIT-mallin (Permission, Limited Information, Specific Suggestion & Intensive Therapy), kaksi ensimmäistä vaihetta. PLISSIT-mallia kuvailen tarkemmin tämän työn edetessä ja etenkin luvussa kuusi. Seksuaalisuus on jokaisen ihmisen henkilökohtainen asia. Ammattitaidoton kohtaaminen voi vahingoittaa syvästi asiakasta (Ryttläinen & Valkama 2010, 44). Seksuaalinen suuntautuminen ja käyttäytyminen ovat arkaluontoista asiakastietoa. Hoitoalalla ne saattavat olla potilaan hoidon kannalta olennaista tietoa (Ryttläinen & Valkama 2010, 45–46). Sosiaalialalla asiakkaan seksuaalikäyttäytymistä koskevien seikkojen kirjaaminen ei useinkaan ole tarpeen tai perusteltavissa.

Asiakkaan seksuaalikäyttäytyminen saattaa sisältää poikkeavia tapoja. Tavat saattavat olla asiakkaalle ja ympäristölle harmittomia. Toisilla henkilöillä on kuitenkin mieltymyksiä, joihin liittyy toisen ihmisen pakottamista tavalla tai toisella seksuaaliseen toimintaan tai seksuaaliseksi objektiksi. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö ja ilman kohteen suostumusta toteutettu sadismi, ovat tekoja, joista sosiaalialan työntekijän on velvollisuus ilmoittaa eteenpäin. Pedofilia, lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö ja lapsiporno ovat harvinaisista seksuaalisista mieltymyksistä tutkituimpia aiheita. Santalahden ja Lehtosen (2016, 188) mukaan se että asiakas saa keskustella parafiilisista ajatuksistaan tai käyttäytymisestään, saattaa vähentää toiminnan pakonomaisuutta. He suositavat myös, että asiakkaat, jotka kärsivät itselle tai toisille kärsimystä tuottavista parafilioista, on syytä ohjata asiaan perehtyneen psykoterapeutin tai seksuaaliterapeutin asiakkaiksi. Ajattelisin kuitenkin, että tämä saattaa toisaalta aiheuttaa asiakkaalle kokemuksen, että häntä ei haluta kohdata. Siksi tuleekin aina harkita tarkoin ennen kuin ohjaa asiakkaan toiselle auttajalle.

Asiakkaan sosiaaliset piirit ovat voineet pienentyä tai parisuhde kärsiä, mikäli muut ihmiset pitävät hänen seksuaalikäyttäytymistään epänormaalina ja inhottavana. Varsinaisen parafilian määritelmään kuuluu myös toimintojen pakonomaisuus. Nämä seikat tuottavat usein asiakkaalle ahdistusta. (Santalahti & Lehtonen 2016, 186–187.) Parafiliat ovat määritelmänsä mukaisesti epätyypillistä seksuaalikäyttäytymistä. Tästä johtuen asiakas ei ole voinut puhua seksuaalisuudestaan normaalisti sosiaalisissa vertaisryhmissä. Seksuaaliterapeutti saattaa olla ainoa henkilö, jolle esimerkiksi pedofiili on uskaltanut kertoa

seksuaalisuudestaan (Santalahti & Lehtonen 2016, 201). Oletettavasti tämä pätee monesti myös muihin harvinaisiin seksuaalisiin mieltymyksiin.

4 TUTKIMUSMENETELMÄT

Tutkimus aloitetaan yleensä kirjallisuuskatsauksen teolla. Tutkija perehtyy tässä vaiheessa alustavasti aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen. Aluksi on syytä luoda riittävä yleiskuva tutkittavasta aiheesta. Tutkimustehtävänsä, näkökulmaansa ja rajaustaan on hyvä pohtia kirjallisuuteen peilaten. Vaikka kirjallisuuskatsaus liittyykin voimakkaimmin tutkimusprosessin aloitukseen, jatkuu se yleensä koko prosessin ajan (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 109–110.) Kirjallisuuskatsaus luo tutkimukselle pohjan. Se perehdyttää tutkijan tutkittavaan ilmiöön. Kirjallisuuden tarkastelulla tutkimuksen alkuvaiheessa tutkija perehtyy alan termeihin ja peruskäsitteisiin. Tutkittavan alan kirjallisuus ohjaa myös tutkimusmenetelmien valinnassa ja tutkimuskysymysten muodostamisessa (Hirsjärvi ym, 2009, 110). Kirjallisuuden tutkimuksessa on syytä käyttää aina tuoreinta saatavilla olevaa tietoa. Valittaessa lähteitä, joihin viittaa lopullisessa tutkimuksessaan on kannattaa tarkastella sitä ketkä ovat alan arvostetuimpia tutkijoita. Tämä selviää katsomalla kehen viitataan usein ja kenen kirjoituksia arvostetut kustantajat julkaisevat. (Hirsjärvi ym 2009, 111.)

Kirjallisuuskatsaus oli työlleni tärkeä sillä kirjallinen tutkimus tarjoaa tutkittua ja asiallista tietoa tästä tunteita herättävästä aiheesta. Perehdyin seksuaalisuuteen, parafilioihin, asiakkaan kohtaamiseen sosiaalialalla sekä verkko ohjaukseen kirjallisuuskatsauksen avulla. Parafiliat ja harvinaiset seksuaaliset mieltymykset ovat aiheena laaja. Ne ovat herättäneet keskustelua niin psykiatrian, seksologian kuin kriminologiankin alalla. Sosiaalityön tutkimus voi hyödyntää näiden kaikkien alojen tutkimusta. Luin etenkin seksologian kirjallisuutta harvinaisiin seksuaalisiin mieltymyksiin perehtyessäni.

Puolistrukturoitu haastattelu on lomakehaastattelun ja teemahaastattelun väli-
muoto. Strukturoidussa haastattelussa kyselylomakkeella on valmiit

kysymykset ja vastausvaihtoehdot. Teemahaastattelussa käydään keskustelun omaisesti läpi ennalta päätettyjä teemoja. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 6.3.3.) Puolistrukturoidussa haastattelussa on siis ennalta määritellyt kysymykset, muttei vastausvaihtoehtoja. Puolistrukturoitu haastattelu on avoimuutensa puolesta lähellä syvähaastattelua. Tällaisessa haastattelussa edetään ennalta sovittujen teemojen mukaan (Tuomi & Sarajärvi 75, 2009.) Varsinainen syvähaastattelu ei olisi ollut tässä kohden perusteltu sillä tutkimukseni kohteena ei ole työntekijän persoona tai yksittäisten työntekijöiden työote.

Käytin Sexpon ja sen kohtaamisen malleihin perehtymisessä puolistrukturoitua haastattelua. Minulla oli haastattelukysymyksiä yhdeksän kappaletta (Liite 1.) Kehitin haastattelukysymykseni silloisen opinnäyteprosessiani ohjaavan opettajan ohjauksessa. Haastattelu sinänsä oli tarpeellinen, jotta tuleva Nettineuvonnan analyysi ei perustuisi vain minun käsityksilleni ja yleiselle tiedolle. Nimenomaan puolistrukturoitu haastattelu oli sopivin haastattelutapa. Tarvitsin tutkimuskysymykseeni vastaava tarkkaa tietoa, mutta strukturoitu lomakehaastattelu olisi ollut tarpeettoman tarkka. Haastattelun ansiosta työssä on huomioitu Sexpon linja säätiön työntekijän sanoittamana. Yhden työntekijän haastattelu oli tässä tapauksessa riittävä otanta sillä työni varsinaisessa materiaalissa, Nettineuvonnan kysymys-vastauspareissa, on useamman työntekijän vastauksia. Näin tuloksissani välittyy koko säätiön linja, ei vain yhden työntekijän. Vastaajien nimet lukevat vastausten lopussa. Eri työntekijöiden työmalleja olisi siis ollut tarpeen tullen mahdollista eritellä.

Selvitin työntekijän haastattelulla mitkä ovat Sexpon tiedostettuja toimintamalleja nettineuvonnassa. Oletukseni oli siis, että Sexpon työntekijöiden ammattitaito pitää sisällään myös niin kutsuttua hiljaista tietoa, jota ei ole sanottu säätiön toimintaperiaatteissa. Haastattelulla loin myös kuvaa millaisista harvinaisista seksuaalisista mieltymyksistä verkkoneuvonnan asiakkaat ovat kertoneet. Asiakkaiden tarkka luokittelu mieltymystensä mukaan ei ole kuitenkaan tämän työn kannalta olennaista

Tutkimukseni oli kvalitatiivista eli laadullista. Tutkin millaisia kysymykset ja ennen kaikkea vastaukset ovat. Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää rajata

tutkittava aihe huolellisesti (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92). Koska Nettineuvonnan materiaalin määrä tietyssä ajankohtana on rajallinen analysoin kaikki työni kannalta olennaiset kysymys-vastausparit. Saturaation ajatuksena on, että aineisto on riittävä kun se alkaa toistaa itseään (Tuomi & Sarajärvi 2009, 87). Saturaatio olisi siis toteutunut pienemmässäkin aineistossa. Tämän perusteella aineistoni on varmasti riittävä. Saturaatiota voidaan hyödyntää myös silloin, jos halutaan löytää materiaaleista määriteltävissä olevia ryhmiä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 88–89). Kysymys-vastausparien tarkka luokittelu ei ole kuitenkaan työni kannalta olennaista. Valitsin juuri laadullisen analyysin menetelmäksi sillä tutkimukseni tavoite oli selvittää millaista kohtaaminen on. Toisin sanoen mikä tai mitkä ovat Sexpon kohtaamisen mallit. Myös toteuttamassani haastattelussa kävi ilmi, että Sexpon työn kannalta ei ole olennaista jaotella asiakkaita heidän mieltymystensä mukaan. Tutkimukseni kannalta olennaista ei ole millaisia ryhmiä asiakkaat muodostaisivat. Kohtaamisen malli on hyvin pitkälti sama asiakkaasta riippumatta.

Harvinaisiin seksuaalisiin mieltymyksiin liittyvät kysymykset muodostavat vain pienen osan Nettineuvonnan kysymyksistä. Valtaosa kysymyksistä käsittelee esimerkiksi ehkäisyä, murrosikää tai muita yleisempiä seksuaalisuuteenliittyviä kysymyksiä. Nettineuvontaan tulee myös silloin tällöin kysymyksiä, joissa kysyjä on huolestunut jonkun muun henkilön seksuaalisuudesta tai esimerkiksi seksuaalisesta kaltoinkohtelusta yleisesti. Tällaiset kysymyksen olen rajannut aineistoni ulkopuolelle. Tutkimuksessani analysoin parafilioihin viittaavien kysymysten lisäksi vastauksia kysymyksiin, jotka liittyvät seksiin lähisukulaisen kanssa tai siitä fantasioimiseen. Seksuaalisen mielenkiinnon kohdistumista lähisukulaiseen ei ole määritetty parafiliaksi. Seksin harrastaminen lähisukulaisen kanssa on kuitenkin Rikoslaisissa kielletty (L 39/1889). Nettineuvontaan tulee myös jokin verran kysymyksiä, joissa kysyjä pohtii seksuaalisen mielenkiintonsa kohdistumista itseään selvästi vanhempiin henkilöihin. Luin näitä kysymyksiä, mutta en kerännyt niitä varsinaiseen tutkimusaineistooni. Lukemani perusteella tällaisten kysymysten sisällyttäminen aineistoon ei olisi muuttanut tuloksiani. Seksikumppaneiden välinen suurikaan ikäero ei ole yhteiskunnassamme niin suuri tabu kuin ne aihepiirit, joita varsinainen tutkimukseni käsittää.

5 TUTKIMUSPROSESSIN VAIHEET

5.1 Perehtyminen tutkimuksen kohteeseen

Keväällä 2017 opinnäytetyöaihetta pohtiessani havaitsin, että harvinaiset seksuaaliset mieltymykset ovat aiheita, joiden kohtaamisesta sosiaalialalla ei juurikaan puhuta. Aiheesta tietoa etsiessäni löysin Sexpon Nettineuvonnan. Tällöin päätin, että työlläni haluan tutkia ja tuoda julki tätä neuvontapalstaa. Minulle heräsi kysymys mikä on Nettineuvonnan toimintaperiaatteiden ja arvojen ydin? Aloitin perehtymisen seksologiaan jo loppukesällä 2017. Tarkastelin myös yhteiskunnan käsityksiä harvinaisista seksuaalisista mieltymyksistä uutisten ja artikkeleiden kautta. Luin muun muassa lapsiin kohdistuneista seksuaalirikoksista. Myös eläimiin kohdistuvista seksuaaliteoista uutisoitiin ajoittain. Varsinaisen kirjallisuuskatsauksen teon aloitin samana syksynä. Työni kannalta oli olennaista muodostaa aluksi riittävä käsitys aihepiirin seksologisista, kriminologisista sekä yhteiskunnallisista ulottuvuuksista. Tämän tavoitteen täyttymiseksi kirjallisuuskatsaus oli tärkeä. Kirjallisuuskatsaus muotoutui pääpiirteittäin kevään 2018 aikana, mutta olen täydentänyt ja muotoillut sitä koko prosessin ajan.

Haastattelin 17.4.2018 Sexpon nettineuvonnasta vastaavaa työntekijää Oona Turusta. Haastattelu kesti puoli tuntia ja tein siitä tarkat muistiinpanot. Työntekijän haastattelusta välittyi yleisen positiivinen asenne. Hän kertoi, että seksipositiivisuus ja jokaisen oikeus nautintoon ovat Sexpon arvoja. Neuvontatyöstä suoriutumisen edellytyksenä on, että pystyy pitämään omat negatiiviset tunteensa ja ennakkoasenteensa erossa kohtaamisesta. Tietyntyyppisten asioiden ja asiakkaiden kohtaaminen saattaa herättää lähtökohtaisesti voimakkaita negatiivisia tunteita. Seksuaaliterapeutin koulutukseen sisältyy runsaasti itse-reflektiota, tämä auttaa hallitsemaan tunteista syntyviä reaktioita. Kuitenkaan tunteita itsessään ei luonnollisestikaan voi hallita.

Haastateltava kertoi, että nettimeuvonnan kysymykset ovat herättäneet hänessä myös hämmennystä ja ihmetystä. Toisinaan hänessä herää myös tiettyä ihailua ihmisten kekseliäisyyttä ja rohkeutta kohtaan. Toiset kohtaamiset ovat herättäneet myös surua. Monet Sexpon neuvontaan hakeutuvat ovat sangen ahdistuneita ja ikään kuin ”solmussa” omien seksuaalisten mieltymystensä kanssa (Liite 1). Haastattelu kesti puoli tuntia. Vaikka haastattelu-aika oli verrattain lyhyt, toteutui tässäkin ajassa saturaatiota eli samat asiat nousivat esille useissa haastateltavan vastauksissa. Haastateltava mainitsi useaan kertaan PLISSIT-mallin. Haastattelulla selvitin miten Sexpossa koetaan kohtaamisen verkossa eroavan kasvokkaisesta kohtaamisesta. Haastateltava mainitsi useasti, että Nettimeuvonnassa voi hakea lisää tietoa asiakkaan kysymyksestä toisin kuin kasvokkaisessa kohtaamisessa.

Heti ensimmäisessä kysymyksessä nousi esille PLISSIT-malli (liite 1). Tämän johdosta päädyinkin etsimään PLISSIT-mallin piirteitä Nettimeuvonnasta. Nettimeuvonnassa sovelletaan mallin kahta ensimmäistä kohtaa: luvanantoa (Permission) ja rajatun tiedon antamista (Limited Information). Luvananto ilmenee myös normalisointina. Asiakkaalle osoitetaan, että hänellä on lupa omiin fantasioihinsa ja mieltymyksiinsä. Ne saavat olla hänen rikkautensa ja voimavaroja. Rajattu tiedon anto sisältää tässä kontekstissa myös eteenpäin ohjaimisen. Monissa sosiaali- ja terveysalan yksiköissä ei ole ohjeita harvinaisten seksuaalisten mieltymysten kohtaamiselle. Joissain yksiköissä saattaa olla käytettävissä seksuaalineuvoja. Usein tämän resurssit ovat kuitenkin sangen niukat. Suomessa laajin asiantuntemus harvinaisiin seksuaalisiin mieltymyksiin on Sexpossa. Monista sosiaali- ja terveysalan yksiköistä ohjataan esimerkiksi kaikki asiakkaat, joilla on lapsikohteisia seksuaalisia mieltymyksiä, Sexpon neuvonnan piiriin. Säätio on myös olennaisesti osana valtakunnallista SeriE-hanketta. (Liite 1.)

5.2 Nettineuvonnan analysointi

5.2.1 Nettineuvonnan pääpiirteet

Verkkoneuvonnan analysoinnin aloitin 30.10.2018 ja päätin 21.12.2018. Kaikki työssäni tutkimani ja lainaamani neuvonnan materiaalit ovat siis sinä aikana verkossa olleita. Sexpo muutti nettineuvonnan kysymysten ja vastausten luokittelua ja palstan esittämistapaa vuoden-2019 alusta. Analysoimani kysymys-vastausparit ovat kuitenkin olemassa säätiön verkkosivulla tätä työtä julkaistaessa. Kuten edellä mainitsin tutkin kysymys-vastuspareja, joissa kysyjä ilmentää viitteitä johonkin parafiliaan. Luin ja keräsin talteen kaikki Nettineuvonnan kysymys-vastausparit, joiden aiheet liittyvät johonkin harvinaiseen seksuaaliseen mieltymykseen. Nettineuvonta koostuu kysymyspalstasta ja Kootusti tietoa-osioista. Neuvontaan voi lähettää kysymyksen anonyymisti. Anonyymit kysymykset julkaistaan vastauksineen. Mikäli jonkin tyyppiseen kysymykseen on jo vastattu, siihen ei välttämättä vastata uudelleen. Toisinaan julkaistaan kuitenkin kysymys ja linkki vastaukseen, joka on hyvin samantyyppiseen kysymykseen. Näin kysyjä saa aina vastauksensa. Kootusti tietoa-osiossa on tietoa yleisimmistä seksuaalisuuteen liittyvistä aiheista, jotka ovat askarruttaneet kysyjä. Sexpo luonnehtii nettineuvontaansa seuraavasti: *”Nettineuvontaa tarjotaan sekä aikuisille että nuorille omilla sivuillaan. Tutustu myös Kootusti tietoa-osioon sekä aiemmin annettuihin vastauksiin”* (Sexpo).

Vuoden-2019 alusta käytössä olleilla sivuilla kysymykset on jaettu eri kategorioiden alle. Kategorioita on kaikkiaan 21-kappaletta. Lisäksi on käytössä vapaasanahaku ja tagit eli asiasanat. Tämä mahdollistaa sen, että asiakas voi hakea tietoa yleisellä tasolla tai tarkennetummin. Verkkosivujen etusivulla on näkyvät linkit: Ota yhteyttä, Seksuaalineuvonta ja Seksuaalioikeudet. Asiakkaan täytyy tiedostaa hakevansa neuvontaa. Ota yhteyttä-linkki johtaa näet yhteystietoihin. Toisaalta tämä on yleinen käytäntö monilla verkkosivuilla.

Nettineuvonnan pääsivulla on näkyvissä ylimpänä vapaasanahaku, jossa on pudotusvalikkona edellä mainitut kysymysten kategoriat. Tämän alla on

yleisluonnehdinta Nettineuvonnasta. Siinä kehoitetaan hakemaan tietoa haku-sanalla ennen oman kysymyksen lähettämistä. Lisäksi on linkki Verkkolääkärit-sivustolle, johon voi lähettää terveyteen liittyviä kysymyksiä. Seuraavaksi on Kootusti tietoa-osion otsikot. Tässä osiossa on kaikkiaan 41 artikkelia. Artikkeleista näkyvät vain ensimmäiset. Lisää saa näkymään klikkaamalla. Alimpana sivustolla ovat uusimmat kysymykset ja vastaukset. Sivustolla on myös painike, josta pääsee nuorten osioon. Tässä osiossa on vain nuorten lähettämiä kysymyksiä. Nettineuvonnan kysymyspalstan erityispiirre on, että työntekijä voi tarvittaessa etsiä lisätietoa vastauksensa tueksi. Ajoittain palstalle tulee nimittäin kysymyksiä hyvinkin harvinaisista mieltymyksistä (Turunen 17.4.2018). Nettineuvonta on kirjoitettua tekstiä, joten siitä puuttuu nonverbaalinen ulottuvuus. Sexpo järjestää seksuaalineuvontaa kuitenkin myös kasvokkaisina tapaamisina, videoyhteydellä sekä muilla asiakkaiden toivomilla tavoilla. Säätiöllä on myös neuvontapuhelin. Nettineuvonnan asiakkaista ei ole tehty asiakastytyväisyyskyselyä. Tämä hankaloittaa toiminnan vaikuttavuuden arviointia. Toisaalta kysely olisi suuri uhka kysyjien anonyymiydelle. Anonyymius puolestaan on merkittävä asiakkaiden tietoturvan takaaja arkaluontoisia seksuaalisuuteen liittyviä kysymyksiä käsiteltäessä.

Toteuttamassani haastattelussa nousi esille, että työntekijät eivät voi kysyä asiakkaalta tarkennusta sillä Nettineuvonta ei ole chatt-luonteista. Neuvonta on asynkronista. Poikkeuksetta Nettineuvonnan vastaavat työntekijät toistavat asiakkaan viestin ydinkohdat vastauksen alussa. Tällä tavoin työntekijä ikään kuin kaiuttaa kirjallisesti asiakkaan kysymyksen. Työntekijä ei voi varsinaisesti varmistaa ymmärtäneensä kysymystä oikein, sillä kuten edellä mainittua, asiakas ei voi vastata työntekijän vastaukseen. Työntekijä siis vastaa kysymykseen niin kuin hän on sen ymmärtänyt. Kysymyksen osittaisella toistamisella ilmaistaan tämä asia.

Sexpo-säätiö muutti neuvontapalstansa ulkoasua ja sisältöjä opinnäytetyöprosessini aikana kahdesti. Vanhimmassa nettineuvonnassa oli osio, jonka otsikona oli: Sallitun rajat. Tähän osioon oli kerättynä kysymyksiä, joiden teemat käsittelivät jotakin laissa kiellettyä tai moraalisesti niin kutsutulla harmaalla alueella olevaa seksuaalikäyttäytymistä tai mielihaluja. Syksyn 2018 ajan kyseistä kategoriaa ei ollut vaan kysymysten ja vastausten jäsentely perustui tageihin

eli asiasanoihin. Vuoden 2019 alusta Nettineuvonnasta on taas löytynyt sallitun rajat-osio. Tätä työtä varten analysoimani kysymykset löytyvät tällä hetkellä pitkälti sallitun rajat-osioista, mutta mukana on myös sellaiset kysymykset muiden otsikoiden alla, joissa kysyjällä on harvinaisia seksuaalisia mieltymyksiä ja hän kokee ne kielletyiksi tai häpeällisiksi.

Nettineuvonnan vastaukset noudattavat pääpiirteittäin tiettyä kaavaa. Aluksi tulee luvananto. Monet kysyjät haluavat tietää ovatko he ”epänormaaleja” tai ”sairaita”. Luvanannosta käytetään kirjallisuudessa myös normalisointi sanaa. Tässä vaiheessa siis osoitetaan, että asiakas on normaali ja hyväksytty ihmisenä. Hänelle annetaan lupa ajatuksiinsa, tunteisiinsa ja fantasioihinsa. Toisinaan kysymykseen vastaava työntekijä myös onnittelee asiakasta siitä, että tämä on löytänyt omat seksuaaliset mieltymyksensä ja nautinnon lähteensä.

Seuraavaksi asiakkaalle annetaan rajatusti ja kohdennetusti tietoa. Asiakasta saatetaan muistuttaa, esimerkiksi lainsäädännöstä tai omasta ja muiden terveydestä ja turvallisuudesta. Toisinaan työntekijä haastaa asiakasta myös pohtimaan moraalialueita kysymällä esimerkiksi miltä sinusta tuntuisi jos-tyyppisillä kysymyksillä. Nettineuvonnan työntekijät käyttävät mahdollisimman pitkälti samoja sanoja kuin kysyjä. Jos kysyjä kysyy esimerkiksi ”runkkaamisesta” käyttää vastaajakin tätä sanaa, eikä esimerkiksi kirjoita masturboimisesta. Poikkeuksen tähän muodostavat kysymykset joiden kieli on toisia ihmisiä loukkavaa.

Nettineuvonnan kysymyksien perusteella henkilöillä, joilla on harvinaisia seksuaalisia mieltymyksiä, esiintyy usein halu vähentää tai hallita seksuaalista käyttäytymistään. Vastauksissa kerrotaankin aina, että seksuaalisuus on luonnollinen osa ihmistä eikä siitä näin ollen varsinaisesti pääse eroon. Nettineuvonnan vastaajat eivät käytännössä anna vinkkejä miten omaa seksuaalikäyttäytymistään tai ajatuksiaan voisi hallita. Läpikäymistäni vastauksissa oli vain yksi 5.2.2018 julkaistu kysymys, jossa kysyjälle neuvottiin että hän voi yrittää korvata häiritseviä fantasioita vähemmän häiritsevillä. Kysyjä on nuori mies, joka kertoo, että aina kun hän harrastaa seksiä hän kuvittelee kumppaninsa siskokseen. Vastaus sisältää seuraavan lauseen: ”*Jos fantasia siskosta häiritsee sinua, voisitko yrittää kehitellä joitakin muita sinua miellyttäviä fantasioita*

tämän fantasian rinnalle?” (Sexpo. 2018). Kun kysyjä kertoo, että hänellä on lapsiin kohdistuvia fantasioita hänelle neuvotaan erilaisia verkon oma-apuohjelmia. Muuten varsinaisia ajatusharjoitteita ei anneta.

5.2.2 Ei-kohdetta pakottavat harvinaiset seksuaaliset mieltymykset

Nettineuvontaan tulee paljon kysymyksiä, joissa asiakas kokee seksuaalisen käyttäytymisensä kielletyksi tai kielteisen epänormaaliksi vaikka heidän toimintansa ei riko lakia tai toisten ihmisten yksilönvapautta. Tällaisia kysymyksiä ovat esimerkiksi erilaisiin esineisiin, tai ruumiineritteisiin kohdistuvat voimakkaat seksuaaliset tunteet. Joitain kysyjä askarruttaa myös se, että he kokevat kiihottumista tilanteista tai toiminnoista, joita ei heidän käsityksen mukaan yleisesti pidetä seksuaalisina kuten esimerkiksi seksin harrastaminen julkisissa käymälöissä tai kiihottuminen tietyn tyyppisestä pukeutumisesta. Seksuaalisen toiminnan normaalius toisaalta mahdotonta määritellä. Toisaalta kuitenkin esimerkiksi psykiatrian lääketieteellisissä tautiluokituksissa on määritelty parafiliat. Tästä muistutetaan usein vastauksissa. Nettineuvontaa laajemmin tarkasteltaessa huomataan, että toisaalta jokainen ihminen on omanlaisensa, mutta toisaalta hyvinkin harvinaisina pidetyt asiat saattavatkin olla yllättävän yleisiä. Neuvontapalstalla toteutuvatkin implisiittisesti vertaistuen positiiviset erityispiirteet. Palstalta tietoa etsivä saa huomata ettei olekaan kysymyksiensä kanssa yksin.

Toisinaan kysyjä saattaa haluta mieltymyksestään eroon esimerkiksi koska häpeää sitä. Häpeän tunne saattaa kummuta ajatuksesta olenko ”ihan sairas”. Aina kysyjät eivät kuitenkaan edes erittele tarkemmin häpeän syytä. Ihmisellä on tarve kuulua joukkoon. Sosiaaliset normit osaltaan edesauttavat kaikenkoisten yhteisöjen koossa pysymistä. Suuressa mittakaavassa voidaan katsoa, että ne ovat edellytys jopa yhteiskuntarauhan säilymiselle. Seksuaalisuus on kuitenkin ihmisen ominta, ja intiimeintä aluetta. Näin ollen oman seksuaalisuuden toteuttaminen on tiettyyn rajaan asti jokaisen kiistämätön oikeus. Ihmiset kokevat kuitenkin ahdistusta ja häpeää koetusta epänormaaliudestaan.

Tämä kokemus on toki aito, mutta sikäli aiheeton, että monesti kysyjän mieltymykset eivät ole niin harvinaisia, epänormaaleja tai vahingollisia kuin hän pelkää. Netteuvonnan vastaukset luovatkin linjan, että seksuaalisuuttaan saa toteuttaa täysin vapaasti niin kauan kun se ei häiritse muita ihmisiä. Poikkeuksetta työntekijä kertookin kysyjille, että kenenkään ei tarvitse hävetä omaa seksuaalisuuttaan ja, että mieltymyksiään ja seksuaalista suuntautumistaan ei voi valita.

Toisiin kysymyksiin taas sisältyy oletus, että epänormaaliksi koettu mieltymys kertoisi jonkinlaisesta mielenterveys- tai muusta terveydellisestä ongelmasta. Toisista kysymyksistä välittyy pelko jostakin määrittelemättömästä pahasta, josta mieltymys olisi merkki. Esimerkiksi 2.2.2018 julkaistussa kysymyksessä 16-vuotias poika kysyy voiko hänen seksuaalinen mieltymyksensä tupakoimiseen ja tupakoiviin ihmisiin olla merkki aivokasvaimesta. Työntekijä vastaa, että aivokasvaimen riskistä ei ole syytä olla huolissaan. Kysyjä kertoo käyneensä hiljattain lääkärintarkastuksessa. Työntekijä kirjoittaaakin, että aivokasvaimen muut oireet olisivat tulleet tällöin ilmi.

Seuraavaksi esitän tyyppiesimerkin. Kysymys ja vastaus ovat lainattuja lyhennämättömänä ja muokkaamattomana Netteuvonnasta. Seuraavassa kysymyksessä tämän työn kannalta olennaista on nimenomaan kysyjän housuihinsa virtsaamismieltymys.

Kysymys:

Onko normaali et häpee itsetyydytystä? Oon 16 ja pidän välillä käsiä housuissa kun oon yksin ja välil tekee mieli pissata housuun koska saan niistä mielihyvää. Onko normaali? En enää kauheesti pissaa housuu tahallee vaikka tekee mieli mut siit tulee märät housut. Voiks stressi vaikuttaa?

Vastaus:

Hei.

Kiitos kysymyksestäsi. Häpeä on luonnollinen tunne ja joskus tarpeellinenkin kuten muutkin tunteet, mutta itsetyydytystä ei tarvitse hävetä. Itsetyydytys on luonnollinen osa elämää ja seksuaalisuutta. Itsetyydyttää voi millä tahansa tavalla, joka tuntuu itsestä hyvältä ja ei loukkaa muita. Lue lisää itsetyydytyksestä Kootusti tietoa -osiotamme.

Pissaleikit ovat täysin normaaleja ja aika yleisiä leikkejä yksin tai yhdessä, molempien suostumuksella. Niissä ei myöskään ole mitään hävettävää. Jos sinulla on mahdollisuus pestä pyykkiä yksin kotona ollessasi, niin silloin sinulla voisi olla loistava mahdollisuus nauttia pissaleikeistä, kun saisit määrät housut heti pestyä ja pidettyä asian yksityisenä muulta perheeltä. Voit joskus kokeilla pissaamista myös muualle kuin housuille, esim. suihkussa itsesi päälle.

Ihminen on kokonaisuus ja seksuaalisuuteen voivat vaikuttaa monet asiat, myös stressi. Jos koet olevasi erityisen stressaantunut, niin siihen kannattaa hankkia apua. Jos taas stressiä aiheutuu seksuaalisuudesta (esim. itsetyydytyksestä tai mieltymyksistä) niin siihenkin kannattaa hakea apua seksologian ammattilaiselta, esimerkiksi Sexpon puhelinneuvonnasta tai maksuttomasta Skype-neuvonnasta. Muun elämän stressaavuuteen voit pyytää apua esimerkiksi oman koulusi terveydenhoitajalta tai terveystieteidenkeskuksesta. Mikäli koet häpeän ja stressin tunteet elämäsi haittaavina, niin älä jää yksin vaan hae apua ja kerro huolistasi.

Hyvää jatkoa!

Vastaaja: Birgit Bergman

Julkaistu: 02.02.2018

Kysyjä häpeää siis itsetyydytystään ja kysyy onko sen häpeäminen normaalia. Hän kysyy myös onko normaalia kokea mielihyvää housuihinsa virtsaamisesta. Kysymyksestä saa myös sen käsityksen, että hän on vähentänyt viimeaikoina housuihinsa virtsaamista. Tähän hän mainitsee syyksi sen, että housut kastuvat siitä. Huomion arvoista on, että hän ei kuitenkaan mainitse vähentämisen syyksi häpeää vaan käytännöllisen ongelman. Kysyjällä on myös huoli, että stressi lisää halua virtsata housuihinsa. Tämä on tyyppiesimerkki muusta kuin laillisesta tai terveydellisestä ongelmasta, josta kysyjä pelkää toimintansa olevan oire.

Ensimmäiseksi vastaaja käsittelee itsetyydytystä ja sen aiheuttamaa häpeää. Vastaus alkaa luvanantovaiheella. Kysyjälle kerrotaan, että häpeä on täysin normaali tunne. Seuraavaksi hänelle kerrotaan, että itsetyydytys on täysin luonnollista eikä sitä tarvitse hävetä. Tämän jälkeen vastaaja kertoo, että itsetyydyttää voi hyvin monella tavalla ja muistuttaa, että se ei kuitenkaan saa häiritä muita. Vastauksen toisessa osassa käsitellään virtsaamista. Vastaaja jatkaa edelleen luvanantovaihetta. Hän normalisoi kysyjän mieltymystä kertomalla, että ”pissaleikit” ovat melko yleisiä. Seuraavaksi vastaaja siirtyy rajatun tiedonantovaiheeseen. Hän ehdottaakin kysyjälle tilannetta, jossa hän voisi

rauhassa ja ketään häiritsemättä virtsata housuihinsa. Vastaaja kehottaa myös kokeilemaan erilaisia virtsaamisen tapoja ja antaa niistäkin ehdotuksen.

Lopuksi vastaaja pureutuu kysyjän stressikokemukseen. Hän antaa kysyjälle tietoa stressin vaikutuksesta seksuaalisuuteen. Seuraavaksi kysyjälle kerrotaan Sexpon eri neuvontakanavista ja kehoitetaan olemaan yhteydessä heihin mikäli hän kokee että stressi johtuu nimenomaan seksuaalisuuden pulmista. Lopuksi kysyjää neuvotaan hakemaan apua esimerkiksi koulun terveydenhoitajalta mikäli hän tuntee itsensä kovin stressaantuneeksi. Kysyjää kannustetaan puhumaan huolistaan rohkeasti.

5.2.3 Kohdetta pakottavat harvinaiset seksuaaliset mieltymykset

Nettineuvontaan tulee jonkin verran kysymyksiä, jotka käsittelevät tilanteita, joissa henkilön seksuaalikäyttäytyminen uhkaa tai on vaarassa uhata toisten ihmisten yksilönvapautta. Neuvovat työntekijät kertovat kysyjille aina tarpeen tullen Suomen lainsäädännöstä. Mikäli kysymyksestä ilmenee, että on tapahtunut vakava rikos Sexpo-säätiö luovuttaa kysyjän IP-osoitteen poliisille. Analysoimassani materiaalissa ei ollut yhtäkään kysymystä, joissa kysyjä itse suoraan tunnustaisi rikoksen. Sen sijaan materiaalissa oli muutamia kysymyksiä, joissa lapsi kertoi joutuneensa seksuaalirikoksen uhriksi tai todistajaksi. Näissä tapauksissa vastaaja kehotti kysyjää olemaan yhteydessä Sexpoon ja ilmoitti, että he tekevät joka tapauksessa rikosilmoituksen.

Itsensäpaljastamiseen ja tirkistelyyn liittyviä kysymyksiä tulee Nettineuvontaan kohtalaisesti. Näiden kysymysten vastauksissa muistutetaan, ettei ketään saa pakottaa osaksi omaa seksiaktia. Vastauksissa kerrotaan, että sekä itsensäpaljastaminen, että toisen ihmisen katseleminen tai kuvaaminen salaa voivat täyttää rikoksen tunnusmerkistön. Etenkin itsensäpaljastamiseen liittyvissä vastauksissa painotetaan, että vaikka tilanne tuntuisi kysyjästä kiihottavalta, se ei välttämättä ole sitä kohteiden mielestä. Jonkin verran on myös kysymyksiä, joissa kysyjä kokee toisen ihmisen vaatekappaleet kiihottavina. Tällaisiin

kysymyksiin liittyy usein esimerkiksi alushousujen varastaminen, luvatta hais-teleminen tai käyttäminen. Vastaajat muistuttavatkin, että toisen ihmisen omaisuuden ottaminen tai käyttäminen ilman lupaa on aina väärin ja loukkaavaa. Toisinaan vastaaja haastaa kysyjän pohtimaan miltä tuntuisi, jos joku käyttäisi hänen omaisuuttaan omiin seksuaalisiin tarkoituksiinsa. Kun kyse on toisen vaatteiden varastamisesta vastaaja esittää kysymyksen: onko kysyjän mielestä kiihottavaa nimenomaan toisen ihmisen vaatteet vai ajatus niistä. Tapauskohtaisesti kysyjää neuvotaan ostamaan omia kiihottavaksi koettuja vaatteita tai kysymään lupa toisen vaatteiden käyttämiselle.

Kohdetta pakottavaa seksuaalikäyttäytymistä on myös kaikenlainen lapsiin kohdistuva seksuaalinen toiminta. Seksologian kirjallisuudessa ja Nettineuvonnassa puhutaan lapsen näennäisestä suostumuksesta kun aikuiselle osapuolelle on syntynyt käsitys, että lapsi on ollut aloitteellinen tai suostuvainen seksiin. Suomen lainsäädäntö ei tunne tilannetta, jossa lapsen suostumus seksiin olisi juridisesti pätevä. Lapseen kohdistuva seksuaalinen teko on lain silmissä aina hyväksikäyttö. Lapseksi laki määrittelee tässä kohdin alle 16-vuotiaan tai alle 18-vuotiaan mikäli aikuinen osapuoli on auktoriteettiasemassa (Rikoslaki 20 5§-6§).

Nettineuvonnassa on oma osionsa lapsikohteiseen seksuaalisuuteen liittyville kysymyksille. Tyypillisesti tästä aiheesta kysyvät kokevat ahdistusta lapsiin kohdistuvista fantasioistaan. Osa on toteuttanut mieltymystään esimerkiksi katselemalla lapsia salaa tai laillisilla videoilla, joissa esiintyy lapsia. Nettineuvonnassa ei ole julkaistu yhtään kysymystä, jossa kysyjä suoraan kertoisi olleensa seksuaalisessa kanssakäymisessä lapsen kanssa niin, että Sexpon olisi velvollisuus ilmiantaa kysyjä poliisille. Myös lapsikohteista seksuaalisuutta käsitteleviin kysymyksiin vastatessa noudatetaan PLISSIT-mallia. Luvanantovaiheessa kysyjää kiitetään kysymyksestä. Hänelle myös todetaan, että on hyvä asia, että hän pohtii seksuaalisuuttaan. Tällä tavoin kysyjälle annetaan viesti, että hänet hyväksytään ihmisenä ja häntä arvostetaan. Kysyjälle annetaan lupa fantasioida. Näissä vastauksissa rajatuntiedonantovaihe korostuu jonkin verran. Kysyjille kerrotaan lain suojaikärajasta. Heille myös kerrotaan, miten seksuaalinen teko vahingoittaa lasta fyysisesti ja psyykkisesti. On huomion arvoista, että toisinaan kyseessä on kertominen ja toisinaan

muistuttaminen. Näiden raja voi olla myös häilyvä. Kysyjät tiedostavat erias-
teisesti sen seikan, että seksuaalinen teko vahingoittaa lasta.

Kuten edellisessäkin luvussa esitän seuraavaksi tyyppiesimerkin. Kysymys ja
vastaus ovat lainattuja lyhentämättömänä ja muokkaamattomana Nettineu-
vonnasta. Seuraava kysymys ei ole varsinaisesti kysymysmuotoinen, mutta se
kuvaava sangen ytimekkäästi kohdetta pakottavaa seksuaalista mieltymystä.

Kysymys:

Haluan raiskata jonkun

Vastaus:

Hei.

Kiitos kysymyksestäsi.

*Se, että haluaa raiskata jonkun on fantasia, joka sisältää toisen väkivaltaista
alustamista ja itsemääräämisoikeuden loukkaamista. Jotkut kyke-
nevät toteuttamaan väkivaltaisia fantasioitaan roolileikeissä, jol-
loin kaikki siihen osallistuvat ovat suostuvaisia. Olennaista on kui-
tenkin, ettei tällöin kyseessä ole raiskaus, vaan yhteinen sek-
sileikki, josta voi vetäytyä milloin haluaa.*

*Raiskausfantasian toteuttaminen tosielämässä on lain vastaista ja mahdolini-
sesti pitkällisiä vaurioita uhrilleen jättävä teko. Älä siis raiskaa ke-
tään. Jos sinusta alkaa tuntua, ettet enää hallitse mielihalujasi, si-
nun tulee hakea apua tilanteeseen, niin oman kuin muidenkin hy-
vinvoinnin vuoksi.*

Vastaaja: Joonas Kekkonen & Oona Turunen

Julkaistu: 05.02.2018 (Sexpo)

Tämän kysymyksen vastauksessa luvananto on implisiittinen. Kysyjää kiite-
tään kysymyksestä ja hänelle kerrotaan, että toiset kykenevät toteuttamaan
väkivaltaisia fantasioitaan roolileikeissä. Tällä tiedolla osoitetaan, että vaikka
raiskaus on aina tuomittava teko on tämän kaltaisenkin mielihalun toteuttami-
seen olemassa keino. Vastauksessa kuitenkin muistutetaan, että roolileikissä
kaikkien osallisten täytyy olla siihen suostuvaisia. Tällöin kysymyksessä ei ole
raiskaus. Vastaaja jatkaakin sillä oletuksella, että kysyjä haluaa nimenomaan
raiskata, eikä vain demonstroida raiskausta.

Vastauksen painopiste onkin rajatun tiedon antamisessa. Kysyjälle painote-
taan, että raiskaus on lainvastainen teko ja se jättää uhriin pitkällisiä vaurioita.

Lopuksi kysyjää kehoitetaan hakemaan apua tilanteeseensa mikäli hänestä tuntuu, ettei hän hallitse mielihalujaan. Tämän kaltaisessa tapauksessa on sekä kysyjän, että tämän ympäristön kannalta olennaista, että hän pääsisi avun piiriin ja näin PLISSIT-mallin kaksi viimeistäkin vaihetta, erityisohjeiden antaminen (Specific Suggestion) ja intensiivinen terapia (Intensive Therapy) voisivat toteutua. Lopuksi vastauksessakin ilmaistaan vielä, että avun hakeminen olisi olennaista sekä kysyjän oman kuin muidenkin hyvinvoinnin kannalta. On selvää, että se, että joku joutuu raiskauksen uhriksi lisää inhimillistä kärsimystä ja on näin ollen kaikin keinoin vältettävä asia. On kuitenkin huomion arvoista, että mahdollinen tekijä, potentiaalinen seksuaalirikollinen, kärsii mielihalustaan ja kärsisi myös tekonsa seurauksista. Tätäkin on syytä ennaltaehkäistä kaikin keinoin.

5.2.4 Kootusti tietoa-osio

Kootusti tietoa-osio on ennen kaikkea tiedonantopalsta. Nimensä mukaisesti se sisältää kootusti tietoa. Tämä tieto on myös kohdennettua kun sitä lukee henkilö, jota nimenomainen asia mietityttää. Osion otsikot eivät ole aakkosjärjestyksessä. Otsikot on järjestetty enemmänkin sen mukaan mitkä aiheet herättävät eniten kysymyksiä ihmisissä. Ensimmäisinä näkyvien otsikoiden joukossa on Lapsikohteinen seksuaalisuus. Muita tämän työ kannalta olennaisia artikkeleita ovat: Addiktoitunut seksuaalikäyttäytyminen, Mieltymykset, fantasiat ja fetissit sekä BDSM. Artikkelit on kirjoitettu hyvin neutraaliin ja yleiseen sävyyn. Niitä ei ole kirjoitetut ainoastaan henkilölle, jolla on tietynlaisia seksuaalisia mieltymyksiä. Artikkelit antavat tietoa yhtäläillä tällaisen henkilön läheiselle, puolisolle kuin seksikumppanillekin. Neutraaliutensa ansiosta artikkelit ovat hyödyllistä luettavaa myös kelle tahansa sosiaalialan ammattilaiselle. Artikkelit ovat hyvin sanakirjan omaisia. Luonnollisestikaan ne eivät ole asenteellisia. Niissä kerrotaan kuitenkin myös, että tietyt asiat kuten lapsikohteinen seksuaalisuus tai BDSM saattavat herättää toisinaan voimakkaita tunteita. Mieltymykset, fantasiat ja fetissit-artikkelissa annetaan myös vinkkejä miten

omista seksuaalisista mieltymyksistään voisi kertoa kumppanille ja miten on syytä suhtautua toisen kertoessa omista mieltymyksistään.

Tämänkin osion sisällöstä välittyy luvananto ja normalisointi. Esimerkiksi lapsi kohteinen seksuaalisuus-osiossa muistutetaan, että fantasiointi ei ole rikos. Mieltymyksen, fetissit ja fantasiat-artikkeli laajentaa luvanantoa muistuttamalla, että ajatukset, haaveet ja unet eivät satuta muita. Addiktoitunut seksikäyttäytyminen artikkelissa puolestaan kerrotaan, että addiktoitunut seksikäyttäytyminen on harvinaisempaa kuin mitä yleisesti luullaan tai väitetään. Artikkelissa todetaan, että seksikäyttäytyminen on addiktoitunutta vasta silloin kun siitä on haittaa itselle tai muille. Tosin sanoen aktiivista seksielämänsä ei tarvitse hävetä.

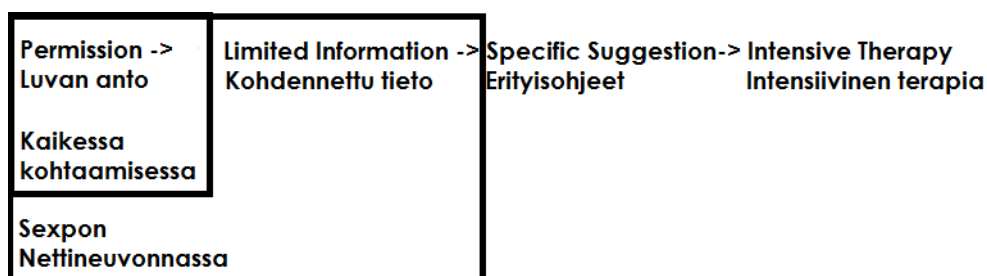
6 SEXPON MALLI ASIAKKAAN KOHTAAMISEEN

PLISSIT-mallin periaatteet näkyvät kaikissa tutkimissani Nettineuvonnan vastauksissa. Kaikessa Sexpon toiminnassa sovelletaan PLISSIT-mallia (17.4.2018. Oona Turunen, vastaava neuvoja). PLISSIT-malli on Suomen yleisin seksuaalisuuden puheeksiottamisen malli. Se ei ole pelkästään verkko-ohjauksen malli vaan alun perin kehitetty kasvokkaiseen kohtaamiseen. Mallin on kehittänyt yhdysvaltalainen Jack Annon vuonna 1976 (Sinisaari-Eskelinen, Jouhki, Tervo & Väisälä 2016, 288). Mallin nimi tulee englannin kielen sanoista Permission, Limited Informatoin, Spesific Suggestion ja Intensive Therapy. Suomeksi nämä ovat: luvan antaminen, kohdennettu tieto, erityisohjeiden taso ja intensiivinen terapia (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2010, 95).

Yleisesti seksuaalineuvonnassa PLISSIT-mallin ensimmäisen tason, luvan antamisen, tarkoituksena on välittää asiakkaalle viesti, että seksuaalisuudesta saa puhua. Sexpon nettineuvonnassa ilmenee myös normalisointi. Asiakkaalle ilmaistaan, että hän ei ole asiansa kanssa yksin. Hänet hyväksytään ja hänelle annetaan lupa olla oma itsensä. Tässä vaiheessa työntekijä osoittaa, että hän

arvostaa asiakasta, ei hänen seksuaalisuudestaan huolimatta, vaan sen kanssa. Ihmisiä ei siis arvoteta seksuaalisten mieltymystensä perusteella.

PLISSIT-mallin toisessa vaiheessa annetaan asiakkaalle rajattua eli kohdennettua tietoa. Tässä vaiheessa korostuu ammattilaisen rooli tiedon jakajana. Asian lähestymisnäkökulmassa ja sanavalinnoissa tulee huomioida asiakkaan ikä, kehitystaso, sukupuoli ja seksuaalinen suuntautuminen. Seksuaalisuuteen ja asiakkaan seksielämään liittyviä oletuksia ei kuitenkaan saa tehdä (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2010, 99.) Hyvin suuri osa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaista tulee autetuksi jo luvan antamisella. Luvan ja rajatun tiedon antamisen tulisi olla normaalia seksuaalineuvontaa, joka toteutuu jokaisessa sosiaali- ja terveyden huollon yksikössä (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2010, 96) Toiteuttamasani haastattelussa ilmeni kuitenkin, ettei näin ole. Bildjuschkinin ja Ruuhilahden (2010, 100) mukaan seksuaalineuvonta ei voi edetä rajatun tiedonantovaiheeseen ennen kuin asiakkaalla on kokemus luvanantovaiheen hyväksytyksi tulemisesta. Sexpon Nettineuvonnan vastaukset sisältävät kuitenkin aina molemmat vaiheet. Asiakas on näet työntekijään yhteydessä vain kerran. Kuviossa 1 havainnollistan PLISSIT-mallin vaiheiden toteutumista erilaisissa kohtaamistilanteissa

KUVIO 1. PLISSIT-mallin vaiheiden toteutuminen erilaisissa tilanteissa.

Nettineuvonnassa asynkronisuuden etu on siis , että vastaaja voi etsiä kysymyksen teemoista lisätietoa, ennen kuin vastaa kysymykseen. Pääsääntöisesti Sexpoon saapuvat kysymyksen koskevat aiheita, jotka ovat askarruttaneet kysyjää jo jonkin aikaa. Nettineuvonnassa on selvästi ilmoitettu, että kysymyksiin ei vastata välittömästi. Oletettavasti tämän johdosta akuutissa häädässä olevat asiakkaat käyttävät muiden järjestöjen ylläpitämiä varsinaisia kriisi-chatteja. Kun työntekijät vastaavat viiveellä vastaukset ovat tarkkaan

harkittuja. Vastauksista ei välity minkään laisia työntekijän ennakkoluuloja, jotka saattaisivat nousta esille synkronisessa ohjauksessa.

Nettineuvontaan voi lähettää kysymyksen täysin anonyymina. Anonyymius takaa kysyjille parhaan mahdollisen yksityisyyden ja tietosuojan. Tämä on omiaan luomaan turvallisuuden tunnetta ja madaltamaan asiakkaiden kynnystä olla yhteydessä Sexpoon. Kaikki analysoimani kysymykset käsittelevät teemoja, jotka mielletään jollain tasolla kielletyiksi. Joillain kysyjillä oli virheellinen käsitys, että heidän toimintansa on laitonta. Tällöin anonyymius on edellytys sille, että he uskaltavat lähettää kysymyksensä. Joissain kysymyksissä asiakkaat kuvailivat yleisluontoisesti laittomia toimiaan. On kaikkien etu, että hekin voivat hakea apua tilanteeseensa. Tilanteissa, joissa kysymyksestä ilmenee selvästi, että on tapahtunut vakava rikos, anonyymius hidastaa asian selvittämistä hieman. Sexpolla on kuitenkin velvollisuus tehdä tarvittaessa lastensuojeluilmoitus ja luovuttaa kysyjän IP-osoite poliisille. Käytännössä poliisi pystyy selvittämään kysymyksen lähettäjän henkilöllisyyden sangen nopeasti.

Nettineuvonnassa asiakas saa vapaasti kertoa mieltään painavista asioista. Kertomisen merkitystä ei ole syytä väheksyä. Palstan vastaukset ovat kattavia. Tällöin alkuperäinen kysyjä voi palata vastaukseen useamman kerran sillä siinä on paljon informaatiota. Kysymys-vastausparien julkaisemisen ansiosta Nettineuvonnassa toteutuu eräänlainen vertaistuki. Asiakas saa lukea muiden saamia vastauksia ja huomata ettei olekaan niin ”outo” kuin on luullut. Tämän lisäksi hän saa lukea työntekijän normalisoivan vastauksen. Nettineuvonnan vastaukset noudattavat kaikki haastattelussa esille tulleita Sexpon arvoja eivätkä eri työntekijöiden tavat vastata eroa toisistaan. Sexpo-säätiöllä on vahva asiantuntemus seksuaalisuuden monimuotoisuuteen. Tämän asiantuntemuksen ja asiakkaan anonyymiuden ansiosta Nettineuvonta on Suomalaisittain erityislaatuinen palvelu. Suomessa ei ole toista vastaavaa ohjaus-sivustoa, jossa kohtaisivat kysymykset harvinaisista seksuaalisista mieltymyksistä ja ammattitaidolla laaditut vastaukset.

7 KIRKON NUORISOTYÖN NÄKÖKULMA

Tässä luvussa pohdin harvinaisten seksuaalisten mieltymysten kohtaamista kirkon nuorisotyössä. Sijoitan pohdintani kirkon nuorisotyön ja rippikoulun kontekstiin siitä syystä, että nähdäkseni tässä ympäristössä on kehitettävää harvinaisia seksuaalisia mieltymyksiä omaavien nuorten kohtaamisessa. Tämä opinnäytetyö tuottaa minulle myös kelpoisuuden kirkon nuorisotyön ohjaajan virkaan. Seurakunnan nuorisotyön ohjaajilla on oltava valmiudet kohdata myös nuoria, joilla on harvinaisia seksuaalisia mieltymyksiä. Ihminen näet ilmentää seksuaalista identiteettiään tavalla tai toisella läpi elämänsä siis myös lapsuudessaan ja nuoruudessaan. Nuoria myös kiinnostaa seksuaalisuus yleisesti. Toisinaan tämä kiinnostus ilmenee avoimena haluna tietää seksistä. Ei ole myöskään tavatonta, että nuori tavoittelee hämmennystä tai shokkivaikutusta puhumalla erilaisista harvinaisemmista seksuaalisuuden toteuttamisen muodoista. Tässä kohden työntekijällä tulisi olla valmiudet kohdata tämä puhe.

Kristillistä määritelmää sukupuolesta ja seksuaalisuudesta on usein lähdetty määrittelemään siitä Raamatun ilmoituksesta käsin, että Jumala loi ihmisen omaksi kuvakseen. Björn Vikströmin mukaan ajankohtainen tieto ja kokemus tulisi ottaa huomioon teologista ihmiskäsitystä luotaessa. Totuuden mukainen käsitys ihmisestä voidaan luoda hyödyntämällä sekä Raamattua ja teologiaa, että tieteellisiä ja kokemuksellisia oivalluksia. (Vikström 2018, 56.) Suomen Evankelis-luterilaisessa kirkossa voidaan katsoa olevan vallitsevana käsitys, että Jumala on luonut esimerkiksi homoseksuaalin homoseksuaaliksi. Näin ollen niin sanotun ”eheytyksen” ajatus ei kuulu kirkon tunnustukseen tai käytäntöihin. Vain ihmisellä itsellään on siis oikeus määritellä oma seksuaalisuutensa. Myös Suuri ihme-rippikoulusuunnitelma 2017 rakentuu nimensä mukaisesti sen ajatuksen ympärille, että jokainen nuori on Jumalan suuri ihme. Jokainen ihminen on Jumalan luoma ja näin ollen arvokas sukupuolestaan ja seksuaalisuudestaan riippumatta. PLISSIT-mallin ajatus luvan annosta ja normalisoimisesta sopii tähän kuvaan. Mallin tunnettavuutta seurakunnan

nuorisotyössä voisikin lisätä. Sukupuolisensitiivinen kohtaaminen pitää sisälleen sen, että jokainen nuori saa kasvaa omaksi itsekseen (Kirkkohallitus.) Kuitenkin kirkossakin saatamme luoda tiedostamattamme kuvaa siitä millainen ihanneihmisen tulisi olla. Harvinaisiin seksuaalisiin mieltymyksiin liittyy edelleen jonkin verran inhoa ja erilaisuuden vieroksuntaa.

Jeesus ilmaisee selkeästi, että jokainen ihminen on tervetullut Jumalan valtakuntaan, tämä ei kuitenkaan tarkoita, että hän hyväksyisi vääryyden ja antaisi sen jatkua (Vikström 2018, 68). Jeesuksen mukaan ihmisen tulee rakastaa Jumalaa yli kaiken ja lähimmäistä niin kuin itseään. Luterilaisen opin mukaan lähimmäisen rakkaus toteuttaa Jumalan rakastamista. Väärinä ja pahoina voidaan siis pitää sellaisia tekoja, jotka satuttavat lähimmäistä. Toisen ihmisen hyljeksiminen tai vihaaminen hänen mieltymystensä takia on rakkaudetonta. Tällaista hyljeksimistä me kuitenkin toteutamme puheillamme. Toisinaan haluaisimme määritellä senkin mitä muut saavat ajatella, mistä he saavat haaveilla ja mistä nauttia. Kuten tässä työssä olen tuonut esille ihmisillä on kohdetta pakottavia seksuaalisia mieltymyksiä. Itse mieltymykseen ei kuitenkaan sisälly pahuus. Teot sen sijaan voivat olla pahoja. Kyseiseen teemaan liittyvät teot kuten lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö ovat toki tuomittavia.

Rakkauteen kuuluu antava agape-rakkaus ja kaipaava eros-rakkaus (Vikström 2018, 66). Tasapainoisessa seksuaalisuudessa ja seksissä on aina kyse näistä molemmista. Joillain ihmisillä eros-rakkaus ilmenee tavalla, jota useimmat eivät voi hyväksyä. Nettineuvontaa analysoidessani havaitsin, että esimerkiksi itsensäpaljastaja saattaa ajatella, että kohde haluaa nähdä hänet. Yleisesti itsensäpaljastaminen jo ajatuksen tasolla saatetaan kuitenkin tuomita yleisesti. Jeesuksen mukaan jo himoitseva ajatus toisen puolisoa kohtaan on aviorikos (Vikström 2018, 80). Näin ollen voitaisiin tulkita, että toista ihmistä vahingoittavasta seksuaalisesta teosta fantasioiminenkin on syntiä. Tämä Jeesuksen lausuma on kuitenkin syytä tulkita kontekstissaan. Jeesuksen elinajankana yhteiskunnassa vallitsivat vielä Vanhantestamentin arvot. Aviorikosta pidettiin rikoksena toista miestä kohtaan. Lausumallaan Jeesus otti kantaa naisen turvattomaan asemaan. Aviomies saattoi näet antaa vaimolle ero ilmoituksen pienimmästäkin syystä. (Vikström 2018, 77 & 80.) Näin ollen toisen miehen vaimon himoitseminen vaaransi vaimon aseman. Ajatusten syntyisyyttä

pohdittaessa on siis muistettava, että emme koskaan voi saavuttaa täyttä ymmärrystä toisen ihmisen hyvyydestä ja pahuudesta emmekä hänen motiiveistaan. Jumala ei kuitenkaan hylkää ketään. Hän tutkii sydämet. Meidän tulisikin jättää toisten sydänten ja ajatusten tutkiminen Jumalalle ja keskittyä rakastamaan.

Kirkon nuorisotyötä tekevän tulee tunnistaa omat sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyvät arvonsa, asenteensa ja ennakkoluulonsa. Pienilläkin teoilla ja sanavalinnoilla voidaan luoda tilaa nuorten erilaisten seksuaaliorientaatioiden kehitykselle (Kirkkohallitus). Nuorisotyössä sensitiivisyys onkin tärkeää. Samaan aikaan joku nuori voi olla avoimen seksuaalinen ja joku toinen haluaisi pohtia rauhassa omaa seksuaalisuuttaan itsekseen. Näille molemmille on löydettävä tilaa seurakunnasta. Seksuaalista häirintää ei voida oikeuttaa ”rakkaudesta se hevonenkin potkii”-henkisillä kansanviisauksilla. On kuitenkin muistettava, että nuoret vasta etsivät soveliaisuuden rajoja. Heitä tuleekin ohjata rakkaudellisesti eikä tuomita. Seksuaalisten kommenttien vääränlainen liian aggressiivinen tuomitseminen saattaa näet kasvattaa häpeää ja vaikenemista seksuaalisuuden ympärillä. Kirkon työntekijöiden arvoissa ja asenteissa on luonnollisestikin eroja. Myös heidän tiedoissaan on eroja. Viime vuosina kirkko on ottanut suuria askeleita kohti sukupuolten ja seksuaalisten suuntautumisten moninaisuuden ymmärtämistä ja hyväksymistä. Erilaisten seksuaalisten mieltymysten ymmärtäminen ja hyväksyminen on kuitenkin tästä keskustelusta erillinen asia.

Kirkon julkaisut painottavat jokaisen ihmisen ainutlaatuisuutta. Kirkon työntekijöillä on kuitenkin hyvin vaihtelevasti tietoa erilaisista harvinaisemmista seksuaalisista mieltymyksistä. Näin ollen heillä on paikoin hyvinkin niukat mahdollisuudet oikoa virheellisiä käsityksiä. Kuten tässä työssä olen todennut esimerkiksi pedofilia-sana herättää sangen voimakkaita tunteita jopa sosiaalialan ammattilaisissa. Pedofiili onkin sanana toisinaan käytössä yleisenä haukkumasanana aivan kuten homo-sanakin. Kaikenlaiseen kiusaamiseen tulee luonnollisestikin puuttua. Erityisen tärkeää on kuitenkin kiinnittää huomiota seksuaaliin loukkauksiin. Poikkeava seksuaalisuus koetaan usein häpeänä. Mikäli nuorta soimataan hänen poikkeavaksi koetusta seksuaalisuuden ilmentämisestä, osuu tämä kiusaaminen erityisen herkkään kohtaan. Nuori pohtii omaa

seksuaalisuttaan ja rakentaa identiteettiään. Jos yhteisössä on vallalla ilmapiiri, joka tuomitsee tietynlaiset ajatukset ja mielihalut, on se omiaan häiritsemään nuoren henkistä kehitystä. Pahimmillaan tuomitseva ilmapiiri voi johtaa syrjäytymiseen tai syrjäyttämiseen.

Yhteenkuuluvuuden tunne rakentuu siitä miten puhumme lähimmäisistämme ja miten heihin suhtaudumme. Dialoginen työote ja ilmapiiri vahvistavat nähdyksi ja tunnistetuksi tulemisen kokemusta. Tätä kautta yhteisöllisyydellä on edellytykset muodostua. (Kirkkohallitus 2017, 25.) Kirkon työntekijöiden on syytä välttää oletusta, että harvinaiset asiat kuten harvinaiset seksuaaliset mieltymykset olisivat niin harvinaisia ettei niitä esiintyisi kulloinkin läsnä olevissa henkilöissä.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET, POHDINTA, ARVIOINTI

Tämän työn puitteissa tutkin ja kartoitin Sexpo-säätiön Nettineuvonnan malleja harvinaisia seksuaalisia mieltymyksiä omaavan asiakkaan kohtaamiseen. Loppujen lopuksi löysin yhden mallin, PLISSIT-mallin, joka on sovellettavissa kaikkiin kohtaamistilanteisiin, joissa asiakkaalla on harvinaisia seksuaalisia mieltymyksiä. Katson, että olen esittänyt tämän mallin kattavasti. Koska aineistoni kattaa kaikki harvinaisiin seksuaalisiin mieltymyksiin liittyvät kysymykset, tulokseni kertovat luotettavasti Sexpon toiminnan periaatteista. Tulokseni kertovat mitkä ovat hyväksi koettuja kohtaamisen malleja Nettineuvonnassa. Ne ovat hyödynnettävissä suurelta osin myös kehitettäessä kasvokkaista kohtaamista. Sekä kasvokkaisessa kohtaamisessa, että verkko-ohjauksessa pätevät samat asiakkaan hyväksymisen periaatteet. PLISSIT-malli on esitetty käytännössä kaikissa tuoreimmista suomenkielisistä seksuaalineuvontaa käsittelevissä kirjoissa. Itse löysin sen kuitenkin vasta varsinaisen kirjallisuuskatsausvaiheeni jälkeen. Tämä johtui omasta ennakkoluulostani. Minulla oli tutkimustani aloittaessa tiedostamaton oletus, että harvinaisia seksuaalisia mieltymyksiä omaavan asiakkaan kohtaaminen poikkeaa perustavanlaatuisesti muusta

seksuaalineuvonnasta. Tämän takia en aivan aluksi perehtynyt seksuaalineuvontaan vaan seksuaalisuuteen psykiatrian näkökulmasta. Käsitkseni oli myös, että varsinainen seksuaalineuvonta on suurimmaksi osaksi kehollista ruumiintoimintoihin liittyvää neuvontaa. Tämän työn myötä kuitenkin ymmärrän, että asiakas, jolla on harvinaisia seksuaalisia mieltymyksiä, voidaan ja tulee kohdata samalla sensitiivisyydellä ja hyväksynnällä kuin muutkin asiakkaat.

On huomattava, että minulla ei ole esittää tutkimusta Nettineuvonnan vaikuttavuudesta. Jos kohtaamisen ja ohjauksen funktiona nähdään rikosten ennaltaehkäisy. Joudumme sen perusdilemman äärelle, että on käytännössä mahdotonta arvioida tarkkaan minkä verran rikoksia olisi tapahtunut ilman Nettineuvontaa. Haluan kuitenkin painottaa, että työni ei ole kriminologian alan opinnäytetyö. Työskentelyäni on ohjannut ajatus, että harvinaisia seksuaalisia mieltymyksiä omaavat asiakkaat ovat ennen kaikkea yksilöitä, joilla on oikeus hoitoon, eivät potentiaalisia rikollisia. Yksi jatkotutkimusidea olisikin Nettineuvonnan tai muun ohjauksen vaikuttavuuden arviointi. Aihepiirin arkaluontoisuuden vuoksi asiakaskysely nettineuvonnan asiakkaille on kuitenkin haasteellista toteuttaa. Tällaista tutkimusta toteutettaessa tietoturvaan olisi kiinnitettävä erityistä huomiota.

Tutkimukseni merkittävin löydös oli PLISSIT-malli. Tämä malli ei siis ole käytössä vain Sexpossa. Suomessa se on yleisesti käytössä seksuaalineuvonnassa. PLISSIT-mallin löytäminen oli merkittävin asia, joka tuki omaa ammatillista kasvuani. Malli olisi ollut löydettävissä heti opinnäytetyöprosessini aluksi. Herääkin kysy pitäisikö PLISSIT-mallia tehdä entistä näkyvämmäksi sosiaalialan opiskelijoille ja ammattilaisille? Toisaalta työni vastaa juuri tähän tehtävään. Tältä osin työlläni on siis merkitystä sosiaalialan kehitykseen. Tutkimusmateriaalina käyttämäni Nettineuvonnan kysymys-vastusparit ovat Nettineuvonnassa kaikkien saatavilla. Tältä osin tutkimukseni on avointa. Kriittinen lukija voi halutessaan tarkastella itse Nettineuvontaa. Suosittelenkin Nettineuvontaan perehtymistä kaikille asiasta kiinnostuneille. Kysymys-vastausparien avoimuudesta on vielä huomioitava, että Sexpo-säätiö on huolehtinut kysyjien anonymiteetista. Tutkimukseni ei ole siis vaarantanut kenenkään yksityisyyttä.

Opas harvinaisia seksuaalisia mieltymyksiä omaavan asiakkaan kohtaamiseen voisi olla yksi mahdollinen jatkotutkimuksen tuotos. Tällä hetkellä Sexpo järjestää käytännössä ainoana toimijana Suomessa Pedofiili asiakkaana-koulutusta. Muiden harvinaisten seksuaalisten mieltymysten kohtaamiseen sosi- aali- ja kirkonalalla ei ole koostettu yksittäistä tietopakettia. Tiedon puute ei kuitenkaan ole välttämättä suurin ammattimaisen kohtaamisen este. Asenteita ei voi oppia oppaasta. Näkisin, että voimakkaan negatiiviset asenteet ovat merkittävin asia, joka estää ammatillisen kohtaamisen tai vähintäänkin vai- keuttaa harvinaisia seksuaalisia mieltymyksiä omaavan asiakkaan auttavaa kohtaamista.

LÄHTEET

- Bildjuschkin, K. & Ruuhilahti, S. (2010). Puhutaan seksuaalisuudesta. Ammatillisia kohtaamisia sosiaali- ja hoitotyössä. Helsinki: Kirjapaja.
- Eduskunta Riksdagen. (2018). Lakihankkeiden tietopaketit- LATI. Eläinsuojelulain uudistaminen. Saatavilla: https://www.eduskunta.fi/FI/tietoeduskunnasta/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/LATI/Sivut/elainsuojelulain-uudistaminen.aspx (viitattu 28.1.2019)
- Hekanaho, P. L. (2007). Pornoakatemia! Mitä mies haluaa? Fem Dom-porno ja miehin masokismi 115–151. Turku: Eetos
- Hirsjärvi, S, Remes, P, Sajavaara, P. (2009). Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi
- Huttunen, M.O. (2006). Seksuaalisuus. Seksuaalisuuden monet kasvot 15–19. Helsinki: Duodecim
- Jyränki, J. (2007). Pornoakatemia! Kuvotus ja kiihotus: Pro ana-sivustojen sensuuri ja torjutun halun Pornografisointi 231–274. Turku: Eetos
- Kalha H. (2007). Pornoakatemia!. Turku: Eetos
- Kalha, H. (2007). Pornoakatemia! Esipuhe: Hirviö euroviisukylässä?. Turku: Eetos
- Kirkkohallitus (2017). Suuri ihme - Rippikoulusuunnitelma 2017 Elämää Jumalan kasvojen edessä. Kirkkohallituksen julkaisuja 60. Kirkkohallitus: Helsinki
- Kirkkohallitus. Sukupuoli ja seksuaalisuus kirkon kasvatustyössä. Helsinki: Kirkkohallitus. Saatavilla 17.1.2019 <http://sakasti.evl.fi/sukupuolijaseksuaalisuustekst>
- L 39/1889. Rikoslaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>
- Maa -ja metsätalousministeriö. (2018). Lausuntotiivistelmä, HE laiksi eläinten hyvinvoinnista. Saatavilla 28.1.2019 <https://mmm.fi/documents/1410837/1858027/Lausuntotiivistelm%C3%A4+el%C3%A4inten+hyvinvointi/9ffb4230-c648-4901-bfc4-36afce9289b8/Lausuntotiivistelm%C3%A4+el%C3%A4inten+hyvinvointi.pdf>

- Myyrä, J. (2011). Saanko olla totta? Sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuus. Psykoanalyysia ihan homona 172–190. Helsinki : Gaudeamus
- Mönkkönen, K. (2018). Vuorovaikutusasiakastyössä. Asiakkaan kohtaaminen sosiaali- ja terveysalalla. Gaudeamus: Helsinki
- Oesch, E & Peltomäki, L. (2016). *Riskinä seksuaalirikos – Potentiaalisten seksuaalirikollisten avun tarve ja avunhakemiseen vaikuttavat tekijät*. (Opinnäytetyö, Laurea-ammattikorkeakoulu, sosionomi, rikosseuraamusalan koulutusohjelma). Tikkurila: Laurea Saatavilla 10.2.2019 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/121828/Oesch_Emmi_Peltomaki_Lilli.pdf?sequence=1
- Oranen S-M & Westerberg, H. (2016). Seksuaalirikollisuuden ennaltaehkäisyverkoston (SeriE) käynnistyminen ja seksuaalirikollisuutta ennaltaehkäisevän toiminnan kehittäminen. (Laurea-ammattikorkeakoulu, Sosionomi, Rikosseuraamusalan koulutusohjelma) Tikkurila: Laurea Saatavilla 26.1.2019 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/116224/Oranen_Sannamari.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Pelastakaa lapset ry. (2016). Sanoilla on merkitystä—miten lapsen hyväksikäytöstä keskustellaan?. Saatavilla 4.2.2019 <https://www.pelastakaa-lapset.fi/uutiset/sanoilla-merkitysta-lapsen-hyvaksikaytosta-keskustellaan/>
- Pelastakaa lapset ry. (2018). Uutiset. Saatavilla 4.1.2019 <https://www.pelastakaa-lapset.fi/uutiset/lapsiin-kohdistuneista-seksuaalirikoksista-tulee-puhua-uhreja-kunnioittavalla-terminologialla/>
- Rahikka, A. (2013). Dialogi auttavissa verkkopalveluissa. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen ammattilaisten kertomuksia kommunikaatiosta. (Sosiaalitieteiden laitoksen julkaisuja 2013:16). (Väitöskirja, Helsingin yliopisto). Saatavilla 26.2.2019 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-9081-3>
- Ryttyläinen, K & Valkama, S. (2010). Seksuaalisuus hoitotyössä. Helsinki: Edita Prima
- Santalahti, T & Lehtonen, M. (2016). Seksuaaliterapia. Jyväskylä: PS-kustannus

- Saaranen-Kauppinen, A, Puusniekka, A. (2006). KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto. Saatavilla 28.3.2019 <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>
- Sexpo. Sexpo lyhyesti. Sexpo-säätiö on ihmissuhteiden ja seksuaalisuuden asiantuntija. Saatavilla 4.3.2019 <https://www.sexpo.fi/saatio/sexpo-lyhyesti.html>
- Sexpo. Nettineuvonta. Saatavilla 7.1.2019 <https://www.sexpo.fi/neuvonta/nettineuvonta/onko-normaalii-et-hapee-itsetyydytysta-oon-16-ja-pidan-valilla-kasia-housuissa-kun-oon-yksin-ja-valil-tekeemieli-pissata-housuun-kosk-saan-niista-mielihyvaa.-onko-normaalii-en-ena-kauheesti-pissaa-3.html>
- Sexpo. Nettineuvonta. Saatavilla 7.1.2019 <https://www.sexpo.fi/neuvonta/nettineuvonta/haluan-raiskata-jonkun-3.html>
- Sexpo. Tietoa neuvonnasta. Saatavilla 4.1.2019 <https://www.sexpo.fi/neuvonta/tietoa-neuvonnasta.html>
- Sexpo. 2018. Nettineuvonta. Saatavilla 9.1.2019 <https://www.sexpo.fi/neuvonta/nettineuvonta/olen-kohta-24v-mies-ja-olen-fantasioinut-seksista-siskoni-kanssa-jo-lahes-5-vuotta.-tiedan-etta-seksi-hanen-kanssaan-olisi-kiellettya.-ehdottaa-hanelle-en-muutenkaan-uskaltaisi-koska-valimme-luultavas-2.html>
- Sundell, H. (2018) ”Oikealla asialla oikeaan aikaan” Sexpo 1969-2014. Helsinki: Sexpo. Saatavilla 4.3.2019 http://frantic.s3.amazonaws.com/sexpo/2011/12/Sundell-Henriikka_-Oikealla-asialla-oikeaan-aikaan.pdf
- Suomela, A. (toim) (1997). Kriittisiä näkökulmia lapsen seksuaalisen hyväksikäytön selvittelyyn. Helsinki: SEXPO/Edita.
- Tuomi, J., Sarajärvi, A. (2009). Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. Helsinki: Tammi
- Nissinen, J. (2011). Saanko olla totta? Sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuus. Luottamuksen rakentuminen moninaisuutta kunnioittaen 11–32. Helsinki: Gaudeamus
- Tuovinen, P. (2014). Seksuaaliterapia verkossa? Verkon hyödyntäminen seksuaaliterapeutin työssä. (Lopputyö, seksuaaliterapiakoulutus.) Helsinki: Sexpo

Virtanen, J. (2001). Kliininen seksologia. Helsinki: WSOY

Väätäinen, M. (2006). Seksuaalisuus. Pedoseksuaalisuuden, seksuaalisen hyväksikäytön ja seksuaalisen väkivallan hoito 342–345. Helsinki: Duodesim.

LIITE 1

Haastattelumuistiinpanot

Harvinaisia seksuaalisia mieltymyksiä omaavan asiakkaan kohtaaminen verkkovuorovaikutuksessa. Avoin haastattelu Sexpo-säätiön työntekijöille.

17.4.2018. Oona Turunen vastaava neuvoja. Helsinki.

1. Millaiset ohjeet säätiöllänne on harvinaisia seksuaalisia mieltymyksiä omaavan asiakkaiden kohtaamistilanteisiin? Entä hoito/sosiaali/seksologia-alalla yleensä?

Kaikessa Sexpon neuvonnassa sovelletaan plissit-mallia. Se on seksuaalineuvonnan malli. Olennaisia toimintatapoja ovat: luvananto, normalisointi, tiedonanto ja eteenpäin ohjaaminen. Sexpon arvoja ja toimintamalleja ovat myös seksiposiitivisuus sekä oikeus nautintoon. Seksuaalioikeudet ja itsemääräämisoikeus ohjaavat myös neuvontaa. Sosiaalialalla monesti ohjeita ei ole. Joissain sote-alan yksiköissä käytettävissä saattaa olla seksuaalineuvoja, mutta tämän resurssit ovat hyvin niukat. Monet tahot ohjaavat harvinaisia seksuaalisia mieltymyksiä omavan asiakkaan Sexpoon.

2. Miten valmistaudut tilanteeseen, jossa kohtaat harvinaisia seksuaalisia mieltymyksiä omaavan asiakkaan?

Mikäli kohtaaminen tapahtuu kysymykseen vastaamisena verkkoneuvonnassa voi hakea tietoa etukäteen.

Kasvokkaiseen kohtaamiseen valmistaudutaan muun muassa olemalla läsnä. Kuten sanottu verkossa ehtii etsimään tietoa enemmän. Verkkoneuvonnassa kohtaa useammin uusia, itselle tuntemattomia mieltymyksiä.

3. Mitkä ovat yleisimpiä poikkeavaan seksuaalikäyttäytymiseen viittaavia toimintoja, joiden takia neuvontanne pariin hakeudutaan?

Tämä ei ole ensisijaisesti se asia mitä seksuaalineuvoja tutkii tai havainnoi. Voisi arvioida, että itsensä paljastamisen eri muodot ovat yleisimpiä niin kutsutuista harvinaisista seksuaalimieltymyksistä. Itsensä paljastamisen muodoista, joista voi olla haittaa tekijälle tai ympäristölle, kysytään melko paljon.

4. Mitä tunteita harvinaisia seksuaalisia mieltymyksiä omaavan asiakkaan kohtaaminen sinussa herättää?

Seksuaalineuvojan koulutukseen kuulu runsaasti omien asenteiden ja reaktioiden käsittelyä. Tunteita sinänsä ei voi hallita. Seksuaalineuvojalla on kuitenkin oltava valmius kohdata asiakas. Verkkoneuvonnan kysymykset ovat herättäneet haastateltavassa varsinkin hämmennystä, mutta myös ihmetystä sekä tiettyä ihailuakin ihmisten kekseliäisyydestä ja rohkeudesta.

Joillain työntekijöillä voi olla voimakkaitakin epämiellyttäviä tunteita. Asiakkaan mieltymyksiä saattaa olla vaikea hyväksyä. Tämä ei luonnollisestikaan saa näkyä. Toisinaan kohtaamiset herättävät suruakin sillä moni Sexpon neuvonnan piiriin hakeutuva on sangen ahdistunut ja ”solmussa”.

5. Miten kohtaamisen työmenetelmät eroavat kasvotusten ja verkossa tapahtuvassa kohtaamisessa?

Kuten sanottu verkossa on enemmän aikaa hakea tietoa. Verkkoneuvonnasta puuttuu vuorovaikutus. Verkkoneuvonnassa on huomioitava, että vastaus on kaikille. Sexpolla ei siis ole neuvonta-chattia. Verkossakin kuitenkin pyritään henkilökohtaisuuteen. Kasvokkaisessa kohtaamisessa mukana on myös non-verbaalinen viestintä. Kasvotusten voi kysyä asiakkaalta tarkennusta. Kasvokkaisessa kohtaamisessa mahdollistuu prosessi. Muuten työmenetelmät ovat samoja kuin kohdassa 1.

6. Milten harvinaisia seksuaalisia mieltymyksiä omaavan asiakkaan kohtaaminen verkossa eroaa kasvokkaisesta kohtaamisesta?

Katso kohta 2.

7. Miten organisaatiossanne koulutetaan kohtaamaan harvinaisia seksuaalisia mieltymyksiä omaavan asiakkaita?

Yleisessä seksuaalineuvojan koulutuksessa vahvasti läsnä itsereflektio. Plis-sit-mallia käytetään Sexpolla. Säätöillä on myös pedofiili asiakkaana-koulutuksia sillä lapsikohteisia asiakkaita ohjataan yleisesti Sexpolle.

8. Millaiset kohtaamisen mallit ovat työssäsi osoittautuneet toimiviksi?

Lupaa-antavat toimintamallit ovat toimivimpia. Kohtaamisessa on myös tärkeää olla läsnäoleva. Toisissa tilanteissa täytyy olla jämäkkä esimerkiksi laillisuuteen ja eettisyyteen liittyvissä kysymyksissä. Toisinaan asiakasta tulee myös haastaa pohtimaan, mikä on hänelle hyväksi. Läsnäolo ja kunnioitus ovat mahdollisesti tärkeimpiä periaatteita asiakastyössä.

9. Mitä kehitettävää Sexpo-säätöillä (entä muilla) olisi harvinaisia seksuaalisia mieltymyksiä omaavan asiakkaiden kohtaamisessa?

Sexpolla on Serie-hanke, jonka parissa tullaan tekemään työtä. Yksi kehittämisen alue voisi olla, miten rohkaista ihmisiä ottamaan yhteyttä. Toisaalta Sexpolla on jo nyt erittäin matala kynnyks. Säätöillä on myös jonkin verran kehitettävää tulosten arvioinnissa ja seurannassa, tämä ei liity varsinaisesti kohtamiseen.

Sote-alalla yleisesti kehitettävää on paljon. Muun muassa puheeksi ottamisessa. Tulisi myös luoda turvallinen ympäristö, jossa asiakkaat uskaltaisivat puhua myös seksuaalisuudestaan ja siihen liittyvistä kysymyksistä. Työntekijöiden tulisi osata ja uskaltaa kysyä asiakkailta seksuaalisuudesta.